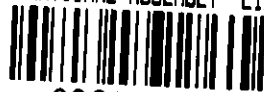

อนุสรณ์ในงานศพนิกศพ
นางอิตรา บำรุงราชบัณฑิตย์

เรื่อง เสด็จมหาราชที่นั่งอนันตสมาคม และ
มหาราชที่นั่งอนันตสมาคม

ห้องสมุดรัฐสภา
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961129401

๘๔
วันที่ ๒๘ / ๑๗๖ / ๒๕
เลขที่ ๐๑๘๑
๑/๕๑๑
๒๕๒๒

สมเด็จพระสังฆราช

อนุสรณ์

ในงานฌาปนกิจศพ

นางจิตรา บำรุงราชบthalmaly

ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส

วันอาทิตย์ ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๒

151

922

ประวัติ

คุณแม่จิตรา บำรุงราชบหมาลัย (จิตรา คชนันท์) เกิดเมื่อวันที่ ๑๐ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๔๙ ตรงกับวันจันทร์ เดือนอ้าย ปีมะเมีย ณ บ้านเชิงสะพานพระพุทธรยอดฟ้า ตรงข้ามโรงไฟฟ้าวัดเลียบ กรุงเทพมหานคร เป็นลูกคนที่ ๔ ของพระยาประชากรกิจวิจารณ์ (โอ อมาตยกุล) และคุณหญิงปยุตต์ ประชากรกิจวิจารณ์ (ปยุตต์ อมาตยกุล) มีพี่น้องร่วมบิดามารดาเดียวกัน ๙ คน คือ

๑. นางสถุณี พิชัยมนตรี (ถึงแก่กรรม)
๒. นายอุกฤษ อมาตยกุล
๓. ด.ญ. เล็ก อมาตยกุล (ถึงแก่กรรม)
๔. นางจิตรา บำรุงราชบหมาลัย
๕. นางอารมณี บุณนาค (ถึงแก่กรรม)
๖. นางพญ พันละเดช (ถึงแก่กรรม)
๗. นางยุภี ฐุสรานนท์ (ถึงแก่กรรม)
๘. นายกนก อมาตยกุล
๙. นายกฤษรพี อมาตยกุล (ถึงแก่กรรม)

เมื่อเยาว์วัย ได้รับการศึกษาจากโรงเรียนเซนต์โยเซฟคอนเวนต์และโรงเรียนราชินี และได้รับการอบรมจากบิดามารดาตามแบบกุลสตรีในสมัยนั้น เมื่ออายุ ๑๘ ปี ได้สมรสกับนายโต๊ะ ลัมะกานนท์ มหาตมบุตรอันเป็นที่รักที่ ๖ และมีบุตรธิดาด้วยกัน ๔ คน คือ

๑. นายจินต์ ลัมะกานนท์
๒. นายรามะศรี ลัมะกานนท์
๓. น.ส. อุดม ลัมะกานนท์
๔. นายพงษ์ ลัมะกานนท์

คุณพ่อได้เสียชีวิตลงด้วยโรคไส้ติ่งอักเสบ เมื่อวันที่ ๒๖ เมษายน พ.ศ. ๒๔๗๒ ซึ่งขณะนั้นคุณแม่มีอายุได้เพียง ๒๔ ปี คุณแม่ก็ได้พยายามเลี้ยงดูอบรมสั่งสอนลูก และให้ลูกได้รับการศึกษาด้วยดีตลอดมา

ต่อมาคุณแม่ได้สมรสกับนายบำรุงราชบทมาลย์ (คลอ คชนันทน์) ซึ่งเป็นมหาตเล็กในล้นเกล้ารัชกาลที่ ๖ เช่นเดียวกับกับคุณพ่อ ทั้งเป็นเพื่อนรักใคร่ชอบพอทำงานร่วมกันด้วย คุณอาคลอก็ให้ความรักและความเอ็นดูกับลูก ๆ ทุกคนอย่างยิ่ง เหมือนกับเป็นลูกของตัวเอง เพราะท่านไม่มีลูก หลังจากที่ คุณอาคลอได้ถึงแก่กรรมแล้ว คุณแม่ก็ได้เวียนพักอยู่กับลูก ๆ คนนั้นบ้าง คนนี้บ้าง

คุณแม่มีโรคประจำตัว คือ ความดันโลหิตสูง แต่ก็มิได้อยู่ในขั้นร้ายแรง และได้รักษากับนายแพทย์ผู้ทรงคุณวุฒิอยู่ทุกระยะ ไม่เคยมีอาการเจ็บไข้ถึงขั้นหนักเป็นที่น่าวิตกแต่ประการใด ลูก ๆ จึงนึกเสมอว่าคุณแม่ยังจะเป็นร่วมโพธิ์ร่วมไทรของลูก ๆ ไปได้อีกนาน แต่แล้วโดยมิคาดฝัน ในวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๒๑ คุณแม่ได้ตื่นขึ้นมาตอนดึกเพียงชั่วครู่ ครั้นเวลา ๐๑.๐๐ น. ท่านก็จากไปด้วยอาการสงบนิ่ง เสมือนนอนหลับมิได้มีอาการทุรนทุรายหรือแสดงอาการเจ็บปวดแต่อย่างใด กำหนดอายุได้ ๗๒ ปี ๒๐ วัน คงทั้งความเสียใจ ความอาลัยรัก ความเศร้าสลดอย่างสุดซึ้งแก่ลูก ๆ และผู้อยู่ข้างหลังอย่างสุดที่จะพรรณนา ทุกคนได้เห็นคุณแม่นอนสงบนิ่งนั้นตาหลับสนิทประดุจหมดความห่วงใยกังวลใจใด ๆ ทั้งสิ้น ทำให้ลูกทุกคนระลึกถึงหลักความจริงที่ว่าทุกอย่างต้องล่วงไปตามกาลเวลา และท่านก็เป็นผู้มีบุญอย่างแท้จริง เพราะตลอดเวลาที่ท่านมีชีวิตอยู่ ท่านเปี่ยมด้วยศรัทธาในพระพุทธศาสนาเป็นอย่างมาก ปกติเป็นอุบาสิกาของวัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม เพราะบ้านเดิมอยู่ใกล้วัดนี้ และถ้าเป็นงานบุญกุศลแล้ว ไม่ว่าจะเป็นวัดใดเมื่อพระสงฆ์องค์เจ้าจากไหนมาขอให้ท่านร่วมบำเพ็ญกุศล สร้างโบสถ์ วิหาร ศาลาการเปรียญหรืองานกุศลใด ๆ ก็เต็มใจทำบุญด้วยทุกครั้งไป

ขออำนาจแห่งกุศลผลบุญที่คุณแม่ได้บำเพ็ญมาแล้ว และที่ลูกหลานตลอดจนญาติมิตรและผู้ที่เกี่ยวข้องใคร่ครวญนับถือท่านได้ร่วมบำเพ็ญให้ จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของคุณแม่ไปสู่สุคติในสัมปรายภพ เทอญ

จาก

ลูก

ทั้งนี้ขอมาขอโทษมาเปรียบเทียบกับที่ผิดด้วย ด้วย
มีสัจจะจิต สัจจะเปรียบเสมือน ขันน้ำ รังแก ลัก
จะโมบาย มีโอกาสด้วยวิธีต่างๆ เพื่อหวัง ความ
สุขสบายนิทานหรือครอบครอง นับเป็นวิธี
ที่ร้ายทุกขได้ร้อน ระแวงภัยให้แก่คนอื่น อย่าง
หมดเขตตาบแล้ว.

ขออภัยไปรตระมัดระวังอย่างกวาดขันขอ
ให้ผู้มีเจตนาทุกจริตดังกล่าวนี้ ได้ช่องหลบหนีมา
เกิดในภพมนุษย์มีใจลอบ ถอดในภพสัตว์
มีขาตอม ก็โปรดระวังขอให้ได้ผู้ใดได้เกิด
ด้วยเหตุนั้น.

ขอแม้ส่วนกุศล ที่ได้ทำพิเศษมาแล้ว จงร่วมเป็นกำลังกับ
สภาสีวาลัย สัมมาสมาธิ อุดมมงคล แก่คุณจิตรฯ แห่ง ราชบัณฑิต
วิทยาลัย (จิตภา ดษนันท์) ตามสมควรแก่ศิวาลัย ในสัมมาภย-
ภาพ สมเจตนาภาวการกุศลของบุตรจิต ทุกประการ เกอศ.

สมเด็จพระราชาธิบดีสุลต่าน.

วัดราชบพิธสถิตมหาสีมาราม
วันที่ ๒๓ กุมภาพันธ์ ๒๕๒๒

คำอุทิศ

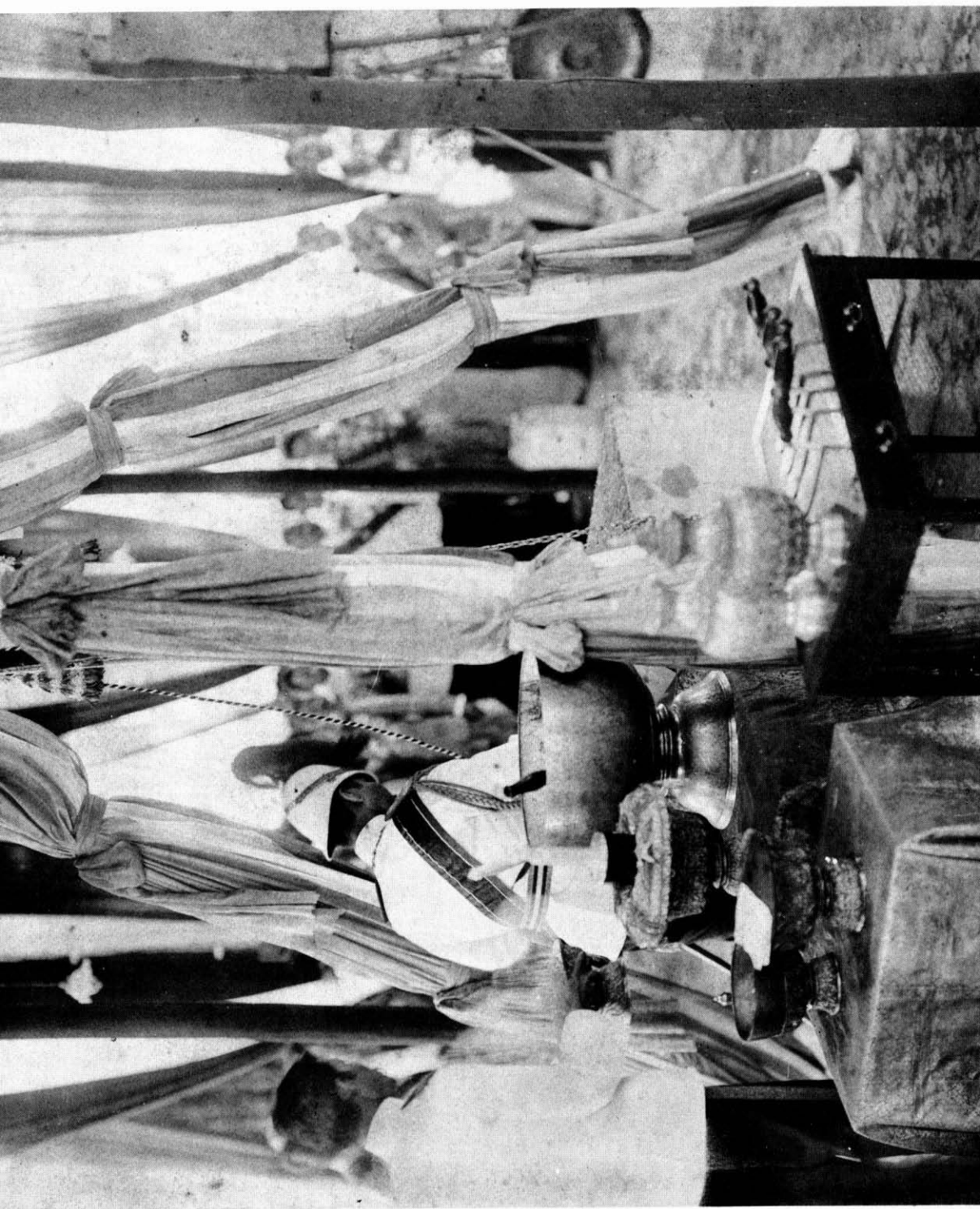

เนื่องในงานฌาปนกิจศพ นางจิตรา บำรุงราชบทมาลย์ ณ สุสานหลวง วัดเทพศิรินทราวาส กำหนดงานวันอาทิตย์ ที่ ๒๕ มีนาคม ๒๕๒๒ เจ้าภาพได้เลือกเอกสารเรื่อง “เฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม” ซึ่งเก็บรักษาไว้ ณ หอจดหมายเหตุแห่งชาติ และบทความเรื่อง “พระที่นั่งอนันตสมาคม” โดยศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา พิมพ์แจกเป็นอนุสรณ์ ด้วยเห็นว่าพระยาประชากรกิจวิจารณ์ (โอ อมาตยกุล) ซึ่งเป็นบิดาของผู้วายชนม์ ได้มีส่วนร่วมในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมด้วย กล่าวคือ ในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้าพระยามรราช (ปั้น สุขุม) เป็นแม่กองจัดการก่อสร้าง และให้พระยาประชากรกิจวิจารณ์ (โอ อมาตยกุล) เป็นผู้ช่วย นอกจากนั้น เอกสารและบทความดังกล่าวมีข้อความที่เป็นความรู้ทางประวัติศาสตร์ หากพิมพ์เผยแพร่เป็นบรรณาการก็จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ได้รับแจก ทั้งเป็นเกียรติประวัติแก่วงศ์ตระกูลสืบต่อไปด้วย และเจ้าภาพขอขอบคุณกรมศิลปากร และสำนักงานเลขาธิการรัฐสภา ที่ได้อนุญาตให้นำเอกสารและบทความที่กล่าวข้างต้นมาจัดพิมพ์ได้ตามความประสงค์

ขออำนาจแห่งกุศลบุญที่นางจิตรา บำรุงราชบทมาลย์ ได้บำเพ็ญมาแล้ว และที่ญาติมิตรตลอดจนผู้ที่เคารพนับถือท่านได้บำเพ็ญให้ จงเป็นปัจจัยส่งผลให้ท่านประสบสุขในสัมปรายภพ จงทุกประการ

บุตร ธิดา และหลาน

รูปทรงก่อพระฤกษ์

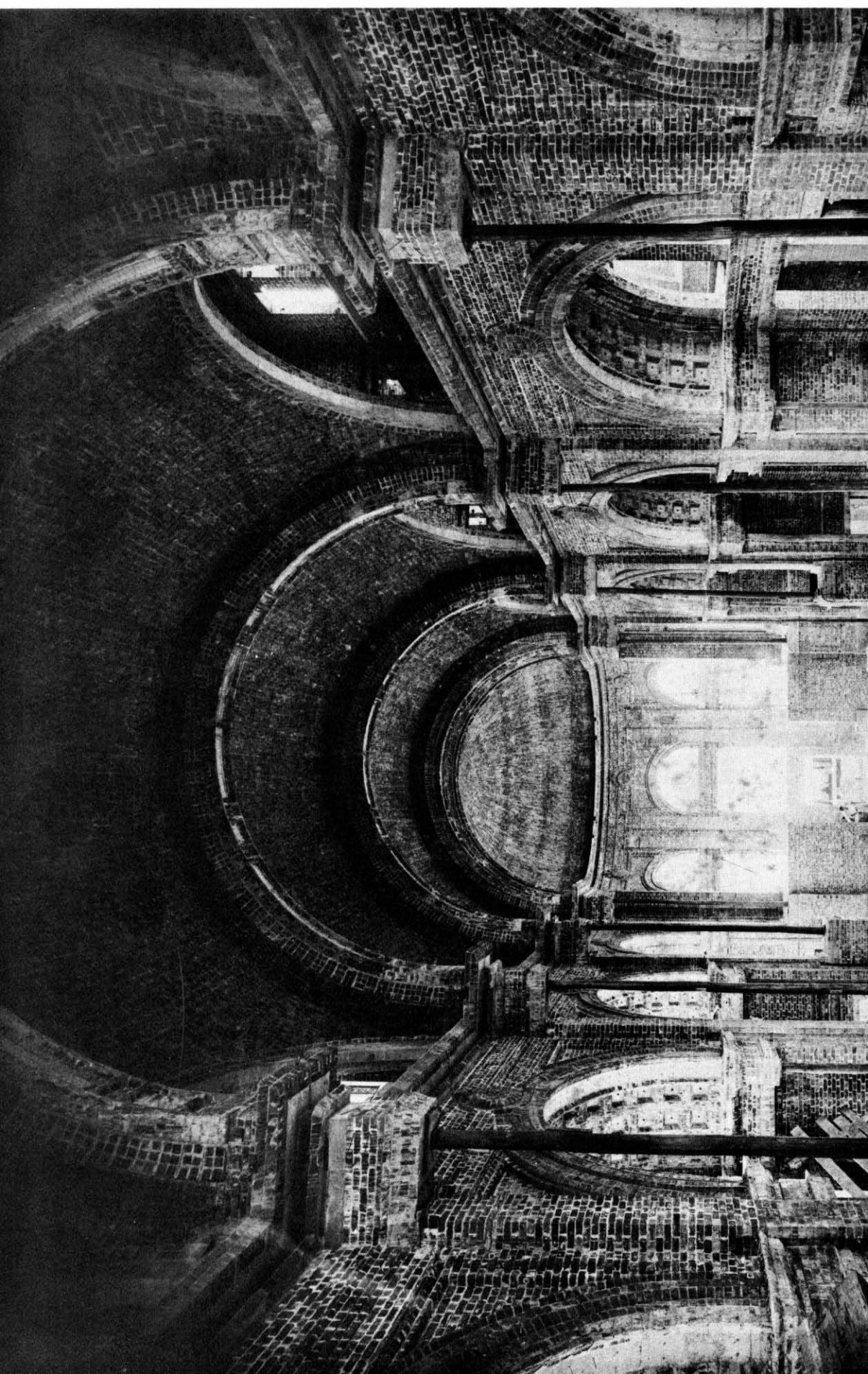
รูปวางศิลาที่พระฤกษ์

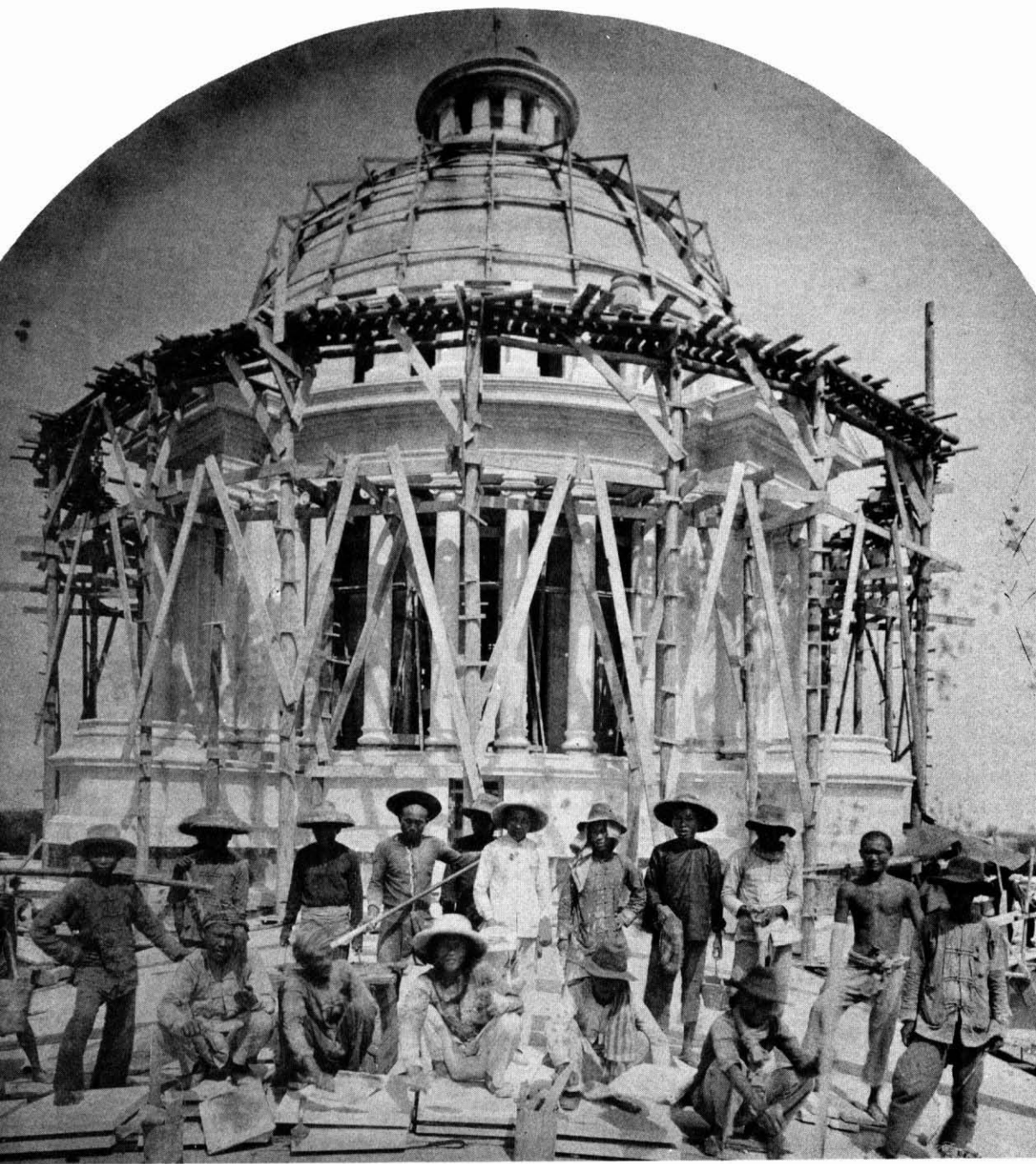
รูปจารึกประวัติการสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม

กษัตริย์ที่พระองค์มีนามว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เจ้าพระยาอภัย
(เป็น สุขุม) เป็นผู้ช่วยราชการ พระยาประจักษ์ศิลปาคม (๒๒ ธกษัตริย์) เป็นผู้ช่วย
ทำโดยมีมือข้างขวาอีกคนคือ นายช. ฤทธิเดช เป็นผู้ช่วยอีกคน โดยแต่งตั้งกันคือ
นาย เสรีภาค เป็นนายช่างแบบ ได้เริ่มสร้างแต่ปีพุทธศักราช ๒๔๕๐ ขึ้นไปปีที่ ๔
ในรัชกาลของพระองค์ แล้วสำเร็จบริบูรณ์เมื่อปีพุทธศักราช ๒๔๕๕ ขึ้นไปปีที่ ๕
ในรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระปรเมนทรมหาอานันทมหิดลเจ้าอยู่หัว ๒๔

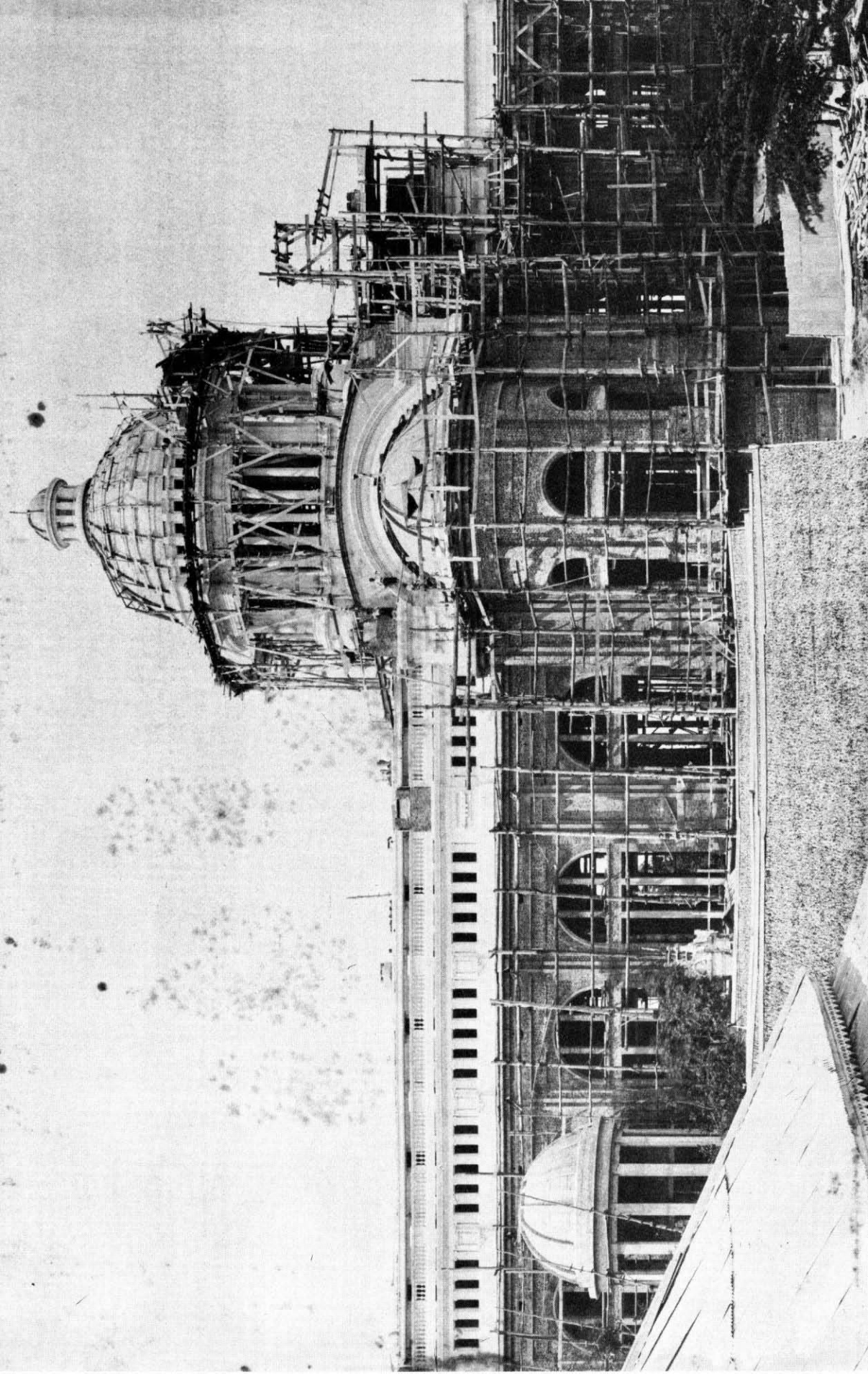
รูปหล่อโค้งเพดานห้องเสวย

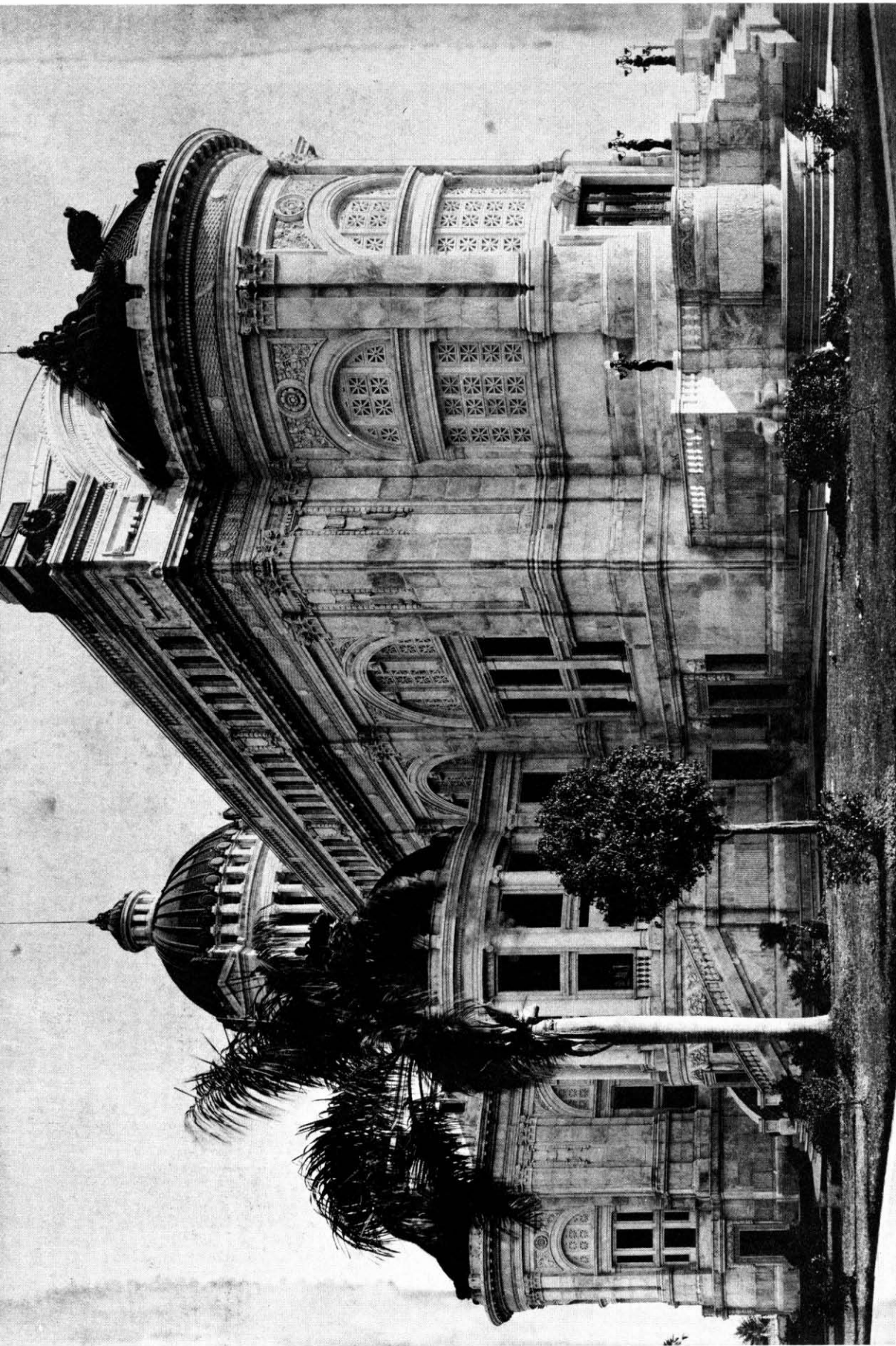
รูปหล่อคอนกรีตยอดองค์กลาง

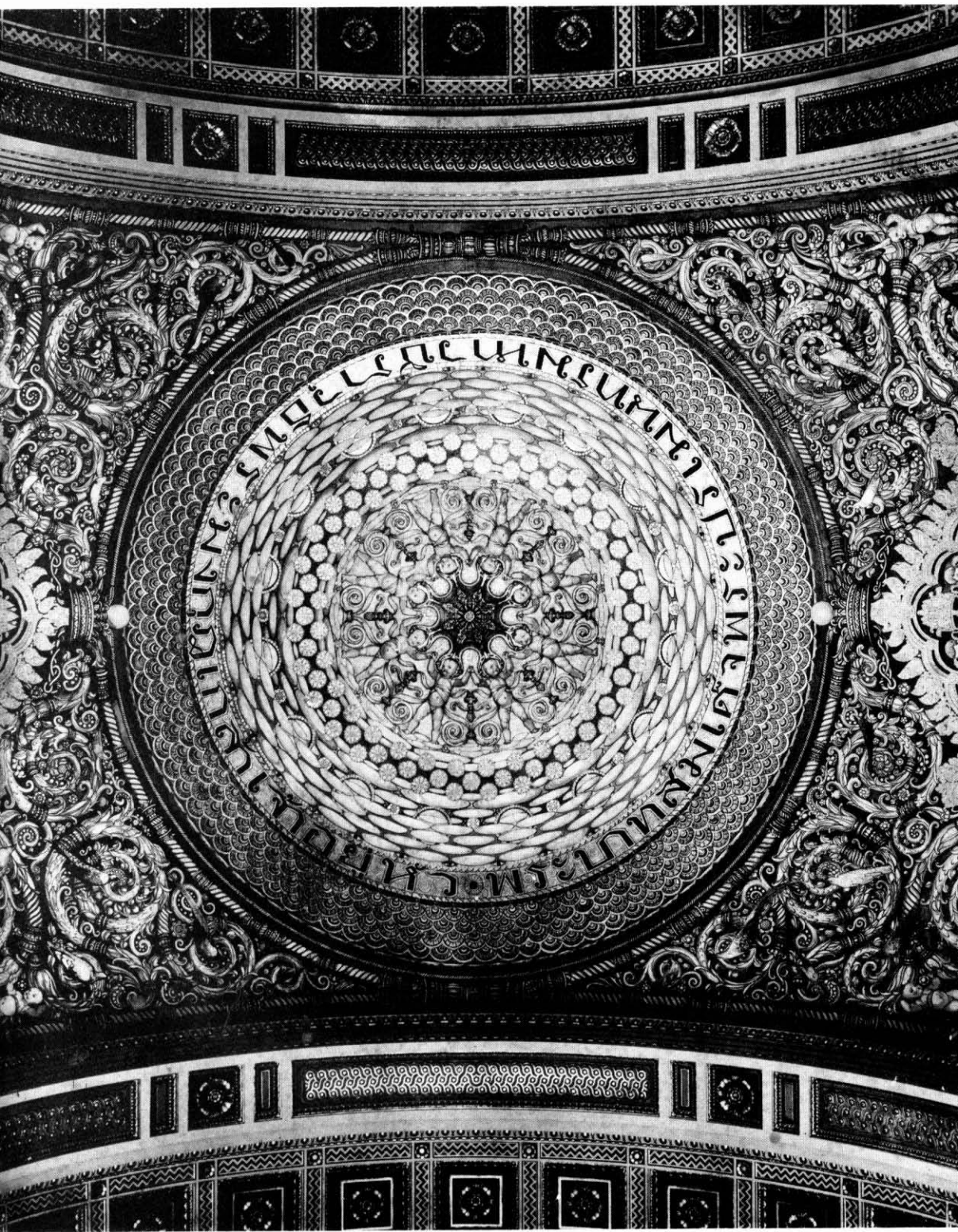
รูปพระที่นั่งด้านใต้เมื่อกำลังประทับศิลา

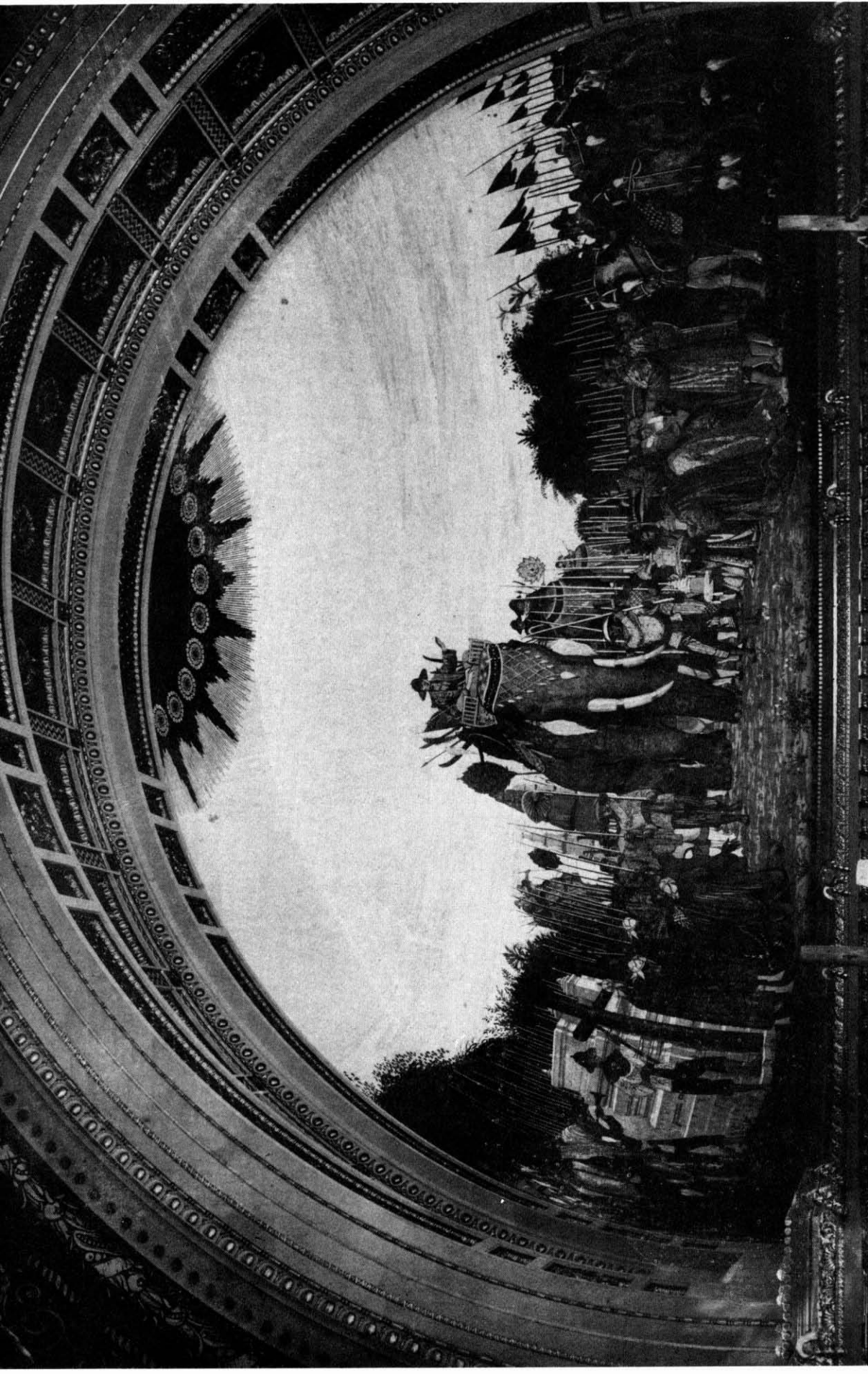
รูปพระที่นั่งด้านตะวันตก

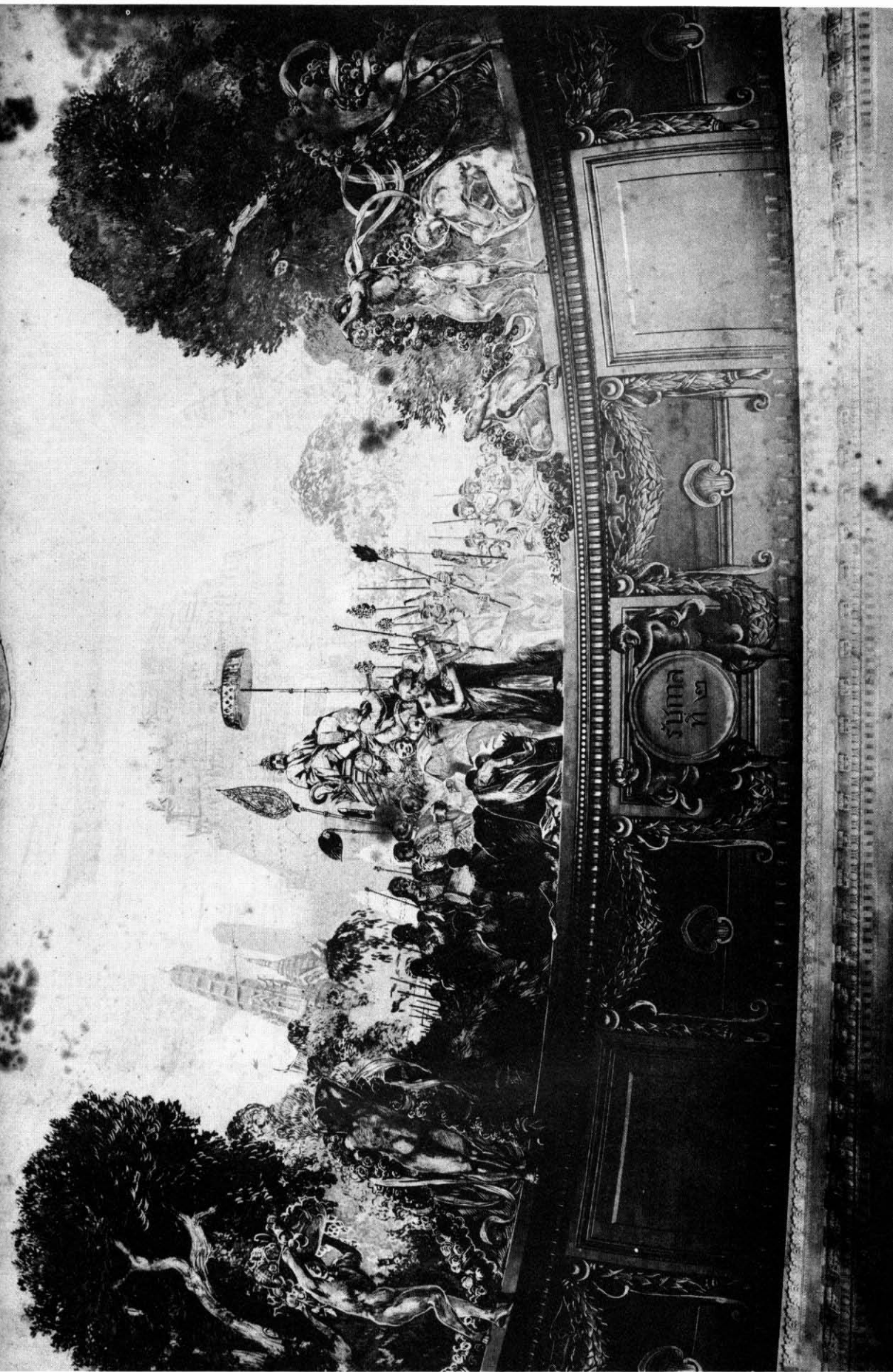
รูปลายพาดาน

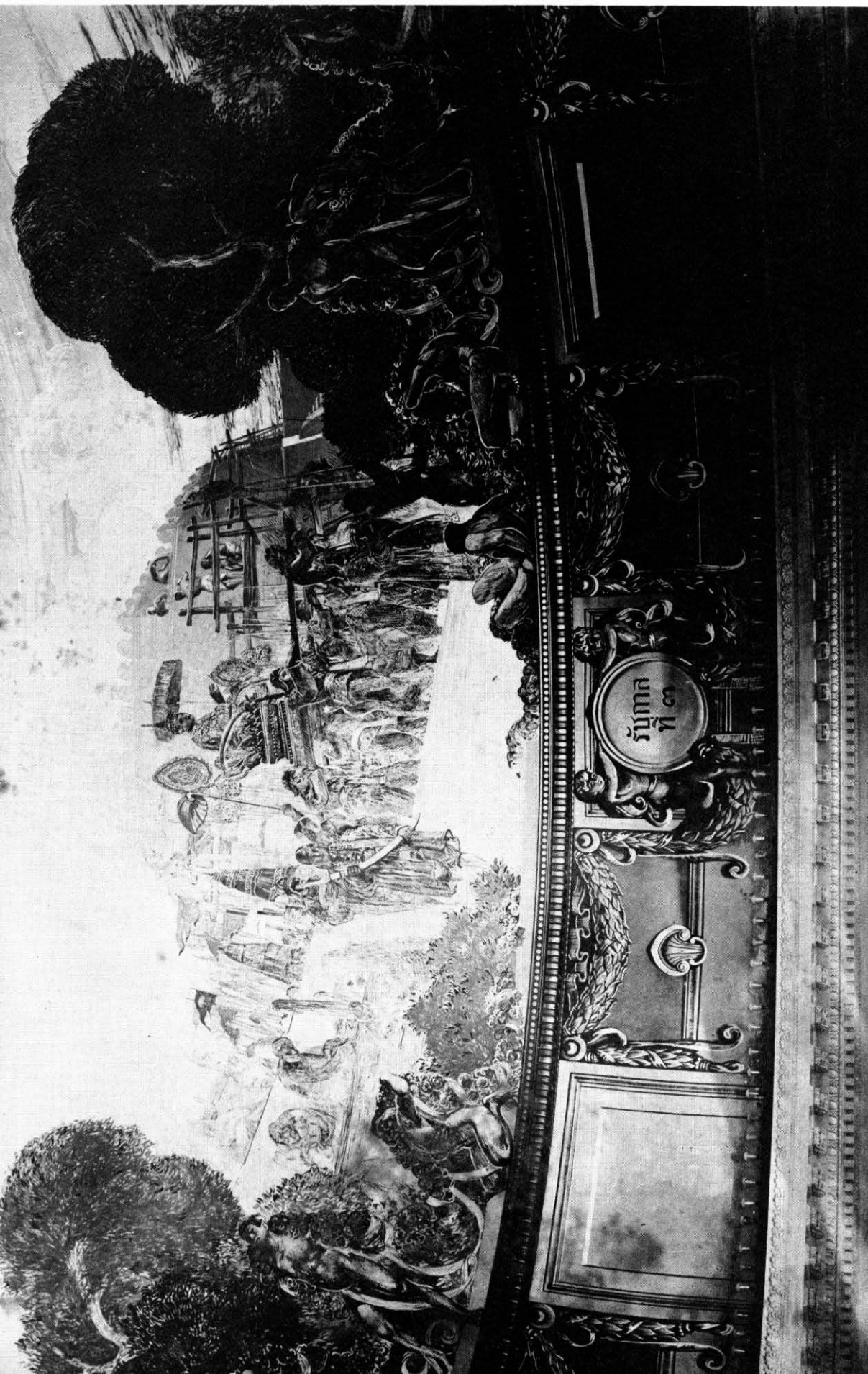
ภาพเขียนบนเพดานโดมทิศเหนือ

ภาพเขียนบนเพดานด้านใต้ของโดมทิศตะวันออก

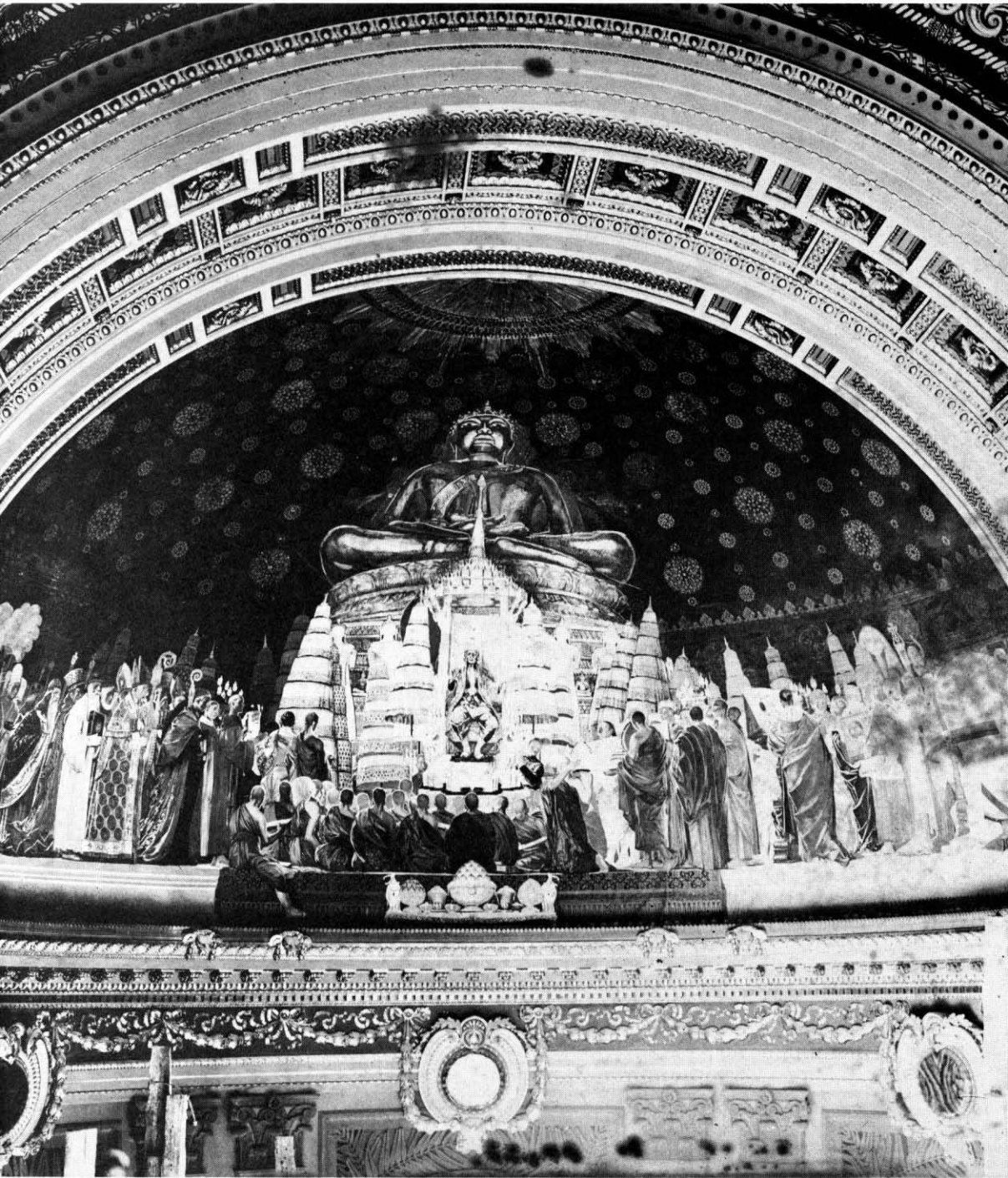

ภาพเขียนบนเพดานด้านเหนือของโตมทิศตะวันออก

วิมา
๗๘

ภาพเขียนบนเพดานโดมทิศตะวันตก

ภาพเขียนบนเพดานโดมด้านทิศใต้ของห้องพระโรงกลาง

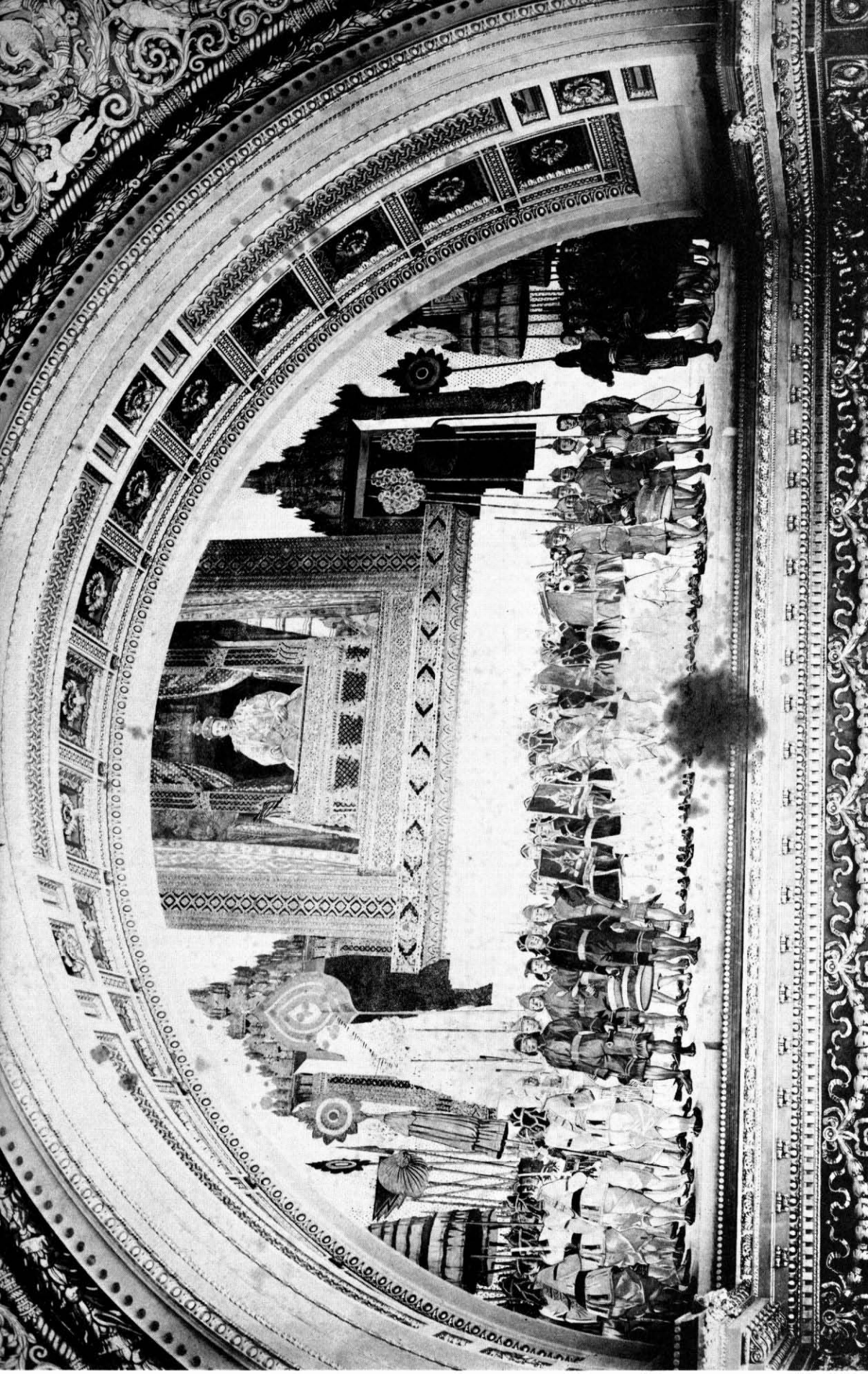
พ.ศ. ๒๒๘๘

พ.ศ. ๒๒๘๘
พ.ศ. ๒๒๘๘

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว พระราชทาน
พระบรมราชูปถัมภ์

ภาพเขียนบนเพดานโดมด้านทิศตะวันออกของท้องพระโรงกลาง

รูปพระวิสูตร

หน้าว่าง

๓๖/๑๑๕

๑ ๑๖๗ / ๓๖

๑๑๖
เสด็จพระที่นั่งอัมรินทร์สมาคม

[๑๖ ธ.ค. - ค.พ. ๒๔๕๙]

วันที่ ๒๖ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๕๕๗

นามเจ้าพระยา
สุภานุ
ไฉน

ที่ ๑๓๑ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม ๒๕๕๗

พ.ศ. ๒๕๕๗

ทูลเกล้าฯ ถวายไว้กระษัตริย์มหาเสด็จพระอภัยมณี

เฉลิมพระชนม์ชีพมหามงคล ด้วยคำอวยพรของพสกนิกร
เป็นวโรกาสที่ทรงพระชนม์ชีพเสด็จมาทรงพระชนม์ชีพ

พระราช กระแส

หมายเหตุ

จดหมายเหตุก่อนแล้วด้วย

๑๑๕

๕๕๖

ที่ ๑๓๑๖๔๐๖

กระทรวงวัง

วันที่ ๒๖ ธันวาคม

พุทธศักราช ๒๔๕๘

ขอเคาะฝ่าดของขูลิพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายรู้วกระบวน
เสด็จพระราชดำเนินเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม ไต่รับพระราช
ทานกะเทียบคุณาวเฉลิมพระที่นั่งอัมพรสถานเป็นเกล้า

อนึ่งการพระราชพิธีพราหมณ์ที่ใดทำอย่างบรมราชาภิเษก
แต่ในครั้งนั้นพระราชกรณียาเทพมนต์ซึ่งใดเป็นประธานในคณะพราหมณ์
พิธีเป็นครั้งแรก จึงได้ให้ทำคำอธิบายในการตั้งพระราชพิธีมา
ขอพระราชทานทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวายวิธีตั้งพระราชพิธีราชาภิเษก
คำเปิดประตูศิลาโดยกับศิวมนตร์แลวิษณุมนตร์ซึ่งพราหมณ์ถวายมา
ทราบฝ่าดของขูลิพระบาทถวาย

ตามคำชี้แจงการตั้งพระราชพิธีก็เข้ารูปเดียวกันดังเช่น
ที่เคยมาแล้ว แต่เมื่อใดเลยถึงคนว่า สิ่งไรมาจากที่ใดด้วยเหตุ
ผลประ เกร็ด ก็หาเป็นผู้ใดอธิบายได้ไม่ แม้แต่คำที่เรียกว่า “สรร
เสริญ ประศุกโรตาส ฤ สรรเสริญเปิดประตูศิลาโดย” เช่นนี้

ก็เรียกต่าง ๆ กัน แต่ก็เช่นเดียวกัน ครั้นใดเลี้ยงถึงใจความว่า
กระไรก็ไม่ใดความ แต่มากับเค้าใดในบทที่เวลานั้น ในลาคนเรียก
ว่าชัยมุลาคณี” จึงสันนิษฐานต่อไปว่า ขรอยจะสรรเสริญพระเดช
พระคุณของพระอิศวรเป็นเจ้าเมื่อใดปรามมุลาคณี เค้า “พาหุง”

ที่ถวายกอดนุคตถวายพระอิศวรครั้งหนึ่งถวายพระนารายณ์
ครั้งหนึ่งนั้น ก็น่าจะเป็นคำถวายพระพรพระผู้เป็นเจ้าเมื่อใดถวาย
เครื่องสักการ ที่ใดมาถวายแก่พระราชาที่สมมุติเอาพระราชาเป็น
พระผู้เป็นเจ้าทั้ง ๒ องค์ แต่พรทั้งหมดห้าอธิบายว่ากระไรใดไม่
เพราะฉะนั้นจึงขอพระราชทานเรียนพระราชาปฏิบัติ ถ้าหากว่าพระ
ราชพิธีนี้จะมีการบกพร่องไปประการใด จะใคร่ขี้ใส่เกล้าใส่
กระหม่อมไว้เป็นหลักฐานต่อไป

ควรมีควรแล้วแต่จะทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้า
โปรดกระหม่อม ขอเดชะ
ข้าพระพุทธเจ้า

เจ้าพนักงานกรม...

๒๒๓

การทำพระราชพิธีอภิเษก

- (๑) วันเริ่ม เชิญพระอิสริว • พระอูมา • พระพรหม • พระมหาวิฆเนศวร์ • พระนารายณ์ • พระลักษมี • พระมเหศวรี • ไปยังโรงพระราชพิธี
- (๒) แล้วทอภทริบิฐบนพระแท่น ที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงประทับบนพระที่นั่ง
- (๓) ทอดเบ็ญจรรภ ทอดเนาจเควระที่ ที่โรงพระราชพิธี
- (๔) คอยเตรียมเป่าสังข์เมื่อเวลาพระฤกษ์จุดเทียนไชย
- (๕) เมื่อเวลาเสด็จออกทรงฟังพระพุทธรูปมนตรี เชิญใบสมิทไปคอยเตรียมทูลเกล้า ฯ ถวายมัดพระองค์ คือใบมะม่วง ๒๕ ใบ • มัด ใบทอง ๓๒ ใบ • มัด ใบตะขบ ๘๖ ใบ

มัด รวม ๓ มัด เรียกว่าใบสมิทสำหรับมัดพระองค์ ทรงมัดแล้วถวายน้ำพระมหาสังข์พิธี เสร็จแล้วกลับมายังโรงพระราชพิธี พอถึงเวลาประมาณ ๗ ทุ่ม ทำพระราชพิธีตามไสยศาสตร์ จนถึงเวลาโหมกุ่มที่คือสูมเต้าทองกับใบมะ

ม่วงชุบน้ำมันมะพร้าว ใบทองชุบน้ำมันงา ใบตะขบชุบน้ำ
ผึ้ง) สุมไปกับเต้าทองด้วยกัน แล้วอ่านเวทบูชาโหมกุดที่
จนจบ

รุ่งขึ้นวันที่ ๒ ถวายใบสมิท แลถวายน้ำพระมหาสังข์
พิธี กับเวลา ๗ ทุ่มทำพระราชพิธีเหมือนกับวันก่อน

รุ่งขึ้นวันที่ ๓ ทำเหมือนกับวันก่อน แลวันที่ ๒ แต่มี
บูชาคัมภีร์ที่ ถอกจากบูชาโหมกุดที่ แล้วอ่านพระเวทคัมภีร์
จนจบเป็นหมดวันพระราชพิธี

เวลาได้พระฤกษ์เสด็จเสด็จประพาสพระแท่น พราตมณีน้า
เสด็จไปยังพระแท่นเสด็จประทับบนพระแท่นแล้ว พราตมณีน้า
ผู้ใหญ่อ่านพระเวทเบิกประตูศิวาโลย ๓ ถา ๑ เวลา ๑
เป่าสังข์ทุกถาไปทั้ง ๓ ถา แล้วพราตมณีน้าอีก ๒ คนว่าอนุญ
ตีฆมนตร์ถวายพระพรคน ๑ ว่าอนุญวีสถมนตร์ถวายพระพร
อีกคน ๑ จบแล้ว เป่าสังข์อุตราวัฏแลทักษิณาววัฏอีกถา ๑
เวลาเสด็จจากด้นนำเสด็จกลับยังพระที่นั่งเป็นเสรีการ

เปิดประตูศิวาโลย

๑. มัตติในพุกตะไมขุนตาน ตะมะตะไมยะราย

พุกตานกะพางเหเต ๗

๒. ทริทระริกกะพันปัก อุกตะรีพันพุน คะคิคะกา

คิคะนาที ปุกตะยะมะปาวายเหเต ๗

๓. หักตะยมณะราวี นะอะรินทุคันคิคะนาที ปุกตะยะมะ

ปาวายเหเต ๗

๔. มะตะยั้งนะคั้ง มะคินะมาไมยะราย พันปะยั้งป้อจ

คะนิทานะกะพางเหเต ๗

๑. กุทายิมวาริวัระรังคะถือ มะตุโทพระไม คะละไชยะ

ชะละถาน ะวะระทอ คะนะที เยนแอคตานวะคิเชนงะริคัม

วะชะลัมพะทีน่าน วุนเนตประคุมมะหอกคากิวัระยิกตะละนะขัม

ปะทีเยนคุกตะโรคะมุคังเงอ ชะคิเชก ชะละอิรากันนัคกุโร ๗

๒. มุณิยัมสุ้มักแกอิชะมาชะแอคแทมินยานทะรุพะนุ อะรินชะ

ทีเยนอันยาม พะทิวูปะ ทีเชออะทีเยน เวทไตคุกุทักกีมุทักกี

ที่ถนนยานลิตะวันแทนใน นิลิวะทะไน นะบุฆา นะกะทุระกะ
วะทิตะรันเทอ วะทินันเยนมีณนะทิตะกะชะทิตี เขตคะทิวะรัตทาน
ฉัทคุไร ๗

๓. ณะนันรัททะพักคองงัน ทาทะวันทะคุวินชะไล ชะละทุถัน
วิแน ชุมักคาชะไล ทินวาชะลุนตาน วะทักกิงคะทิสะไล
ทิวักตุรุสิงพะนินตาน พะชิคะคันทุเมอ ปุสะวะสะวะติเพทะเมอ
คุขันนิชุกุนคะไล คันทะวิกอัททิตีเขต คะทิละวะรัตทาน
ณะรัตคุไร ๗ เม้าสังข์ลา *

๑. กอคุโกละวันวิน ภูโคยิมตะละมัทเกอ ทะนะทุถัง
คะวันละคันวัน เนยคุโคยิมนะรานพอนินตานระพะนินแคน
ราวาวาไรโต ตะเค็ชตะคุโคตะพิริมาน ทุรุเมอ เวียนพอมมาน
นิวะนิน ๗

๒. นิงทะนิแน ทอคุโคเมถลนันลารุม วะทียะนพะรันยิมวิน
ไลโคยอ ทะนะทุถังคะวันระคันวัน ชุนพะรันคุมเคอ มุทกะ
ลาเกอวะรุทืออ เวณตะพิรัน ตะพิริมาน ทุรุเมอ เวียนพอม
มานนิวะนิน ๗

๓. กุศกะลาไมวิกะมันมะมะขันแดนมุลิกุน ปะไวพะคะวัน
คั่นนานพะนินแดน กะนะทูลัง ะวันระคั่นวัน คักคะลิเคิต ะ
ลีโคยานคะลันโคยาน พุรุเพททะระพัคคะลุมกะพิริมาน พุรุเมอ
เวียนพอมมาน นีวะระนิน ๗ เป่าสังข์ลา •

๑. พิศาทิโรชุติพิริมาน ะณะวะระรานเอกทาน มะระระวาน
เทปะทะนิแณมะชิงแถ มะนัคฺทฺไนเพนยานระพิเนอ เตนปาระ
วีไนนันโลก ารุคฺทฺไทยุน อากายะยุณะกะกาลา ยิเวียนันแล
นินลา ๗

๒. พะนัมเยนพะนาลิม นีเทปปังทิมมะนัคฺทฺโรเพนยาน พิริเวค
คิน พิริราชาวารินเทคคิน เวณยานระพิเนค เตนปาระวีไ
นันโลก ารุคฺทฺไทยุน อากายะยุณะกะกาลา ยินิดันแลนินลา ๗

๓. มินแณมะระเทปะชิงแถน มะนัคฺทฺไนพันแณ นินทานแไวรัมแ
ทะระทุมทือ มินนานระพิเนคเทนปาระวีไนนันโลก ารุคฺทฺไทยุน
มันนายะยุณะกะกาลา ยินิอะแลนินลา ๗ เป่าสังข์ลา •

ได้ตรวจถูกต้องแล้ว ตามต้นฉบับของพระราชนัด

จะอุทิศประการใดพระราชอาณาไม่พันเกล้า ๗ ขอพระ

ทัพนพทอเจ้า พระยาพคพปวิษ

อนุญชสีวมนตร์

อะวันนะคะสุวันนะคันนะคันนา วิชาวิจารณ์่า คะกา
คะทามะหาวันน่า มุทิมุทิตำ สระเนคิคุโร สระเนคิตามา
ตำ สระเนวันนิคุนิยา พากคา ะวิโอมวิไชวิไชยะมาเทมทา
ไกรลาศ ปศิมทาไกรลักขณาเขา ปะศินิกคะนา สันนัถคันนะรายยะ
ปริยะมาระโหปะศิยัมมะ สุปะริคะคันฑุม ปะริทะวันโต ทะเย
พะกุมปะริพะกุม ปะริปีคันยาเนยาเน สัทรูนาसानาสำไพ ยะทะ
สำไพ ยะมุโหมโหม ยะกัณนะกัณนะกัณเนกัณเนลัมพุนทะเรทเนทเทร
จตุวะเทรสะชินละมาว สีนเทรวะเทรมุททักทริททะระมัถทะคุมสัง
(สทาเทรทะระมัถสังกรูวินาทสนัม มหะวิโอมสวัสตีคินาทปคินาท
บรมราชาปะศิปาตาปะ)

ใ้ไต้ตรวจดูถูกต้องแล้ว ตามคัมภีร์ของพราหมณ์
จะถูกต้องประการใดพระราชอาณาไม่พินเกล้า ฯ ขอพระ

ที่พระพรหมเจ้าพระยาพรหมปริวั

อนุญานวิศณฺณมนตรี

สุภะริกะระะทุกันโท สุตจาสุกจามิกกะระปะกัม
ประสัมภาประภารัมประสาภาทีโรริกทีโรรัก ยักลักประณมยัก
มะลิกกะตานุสาโท จันโมคทะโกฏทิวา ทิวาโสมะนะโซคคะโต
โซคะตาทอเนกคะนนานาจันมะทะโกฏทะวา ทิวาโสมะนะโซคคะต
หิงคะเทราทีราโม ทิวีสัทธิยาปะระนิญมปะระนิชัน สักคิทันนญ
ปะระนิคะสะรันนิสะแนมพะละจันละโทละตันปะรินามันทะธา
พิริพรหมมาน นักขันนักรุราสวาอิสวาสุ สุนะคีรีศรี สักกะละ
สักกะไนยะเน (หริโอมพรหมมานทะวิไลยละติปากะมรมรฯ)
เป่าสังข์ลา •

ได้ทรวาดูกตองแล้ว ความตั้งใจของทราทรมณ์
จะถูกนิคประการใดทระราชชาฎาไม่ทันเกล้า ฯ ขอพระ
ที่พระพทอเจ้าพระยาพคพปี่ไว้

๕๕๒๔

ผู้รับ พระบัญชาสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว
ผู้รับ ข้าราชการ
ผู้รับ ข้าราชการ

ที่ ๑๕๐/๑๖๖
วันที่ ๒๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๗

เรื่อง ให้พระยาธรรมการกราบบังคมทูล
ตามทูลขอ ๑๖๖/๑๖๖
ลงวันที่ ๒๖ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๕๗
เรื่อง จ.ท.ท. (เพื่อ) ให้มี พ.ศ. ๒๔๕๗
ของพระยาธรรมการกราบบังคมทูล ขอพระบัญชา
เรื่อง พระราชบัญญัติ มี พ.ศ. ๒๔๕๗
ให้รับทราบ ๑๖๖/๑๖๖ (๒๕๕๗) พ.ศ. ๒๔๕๗
หรือ

๒๒๖๕

ผู้รับ (คนรับใช้)

ผู้เขียน อนุบาล

ผู้ตรวจ

ผู้ทวน อนุบาล

ที่ ๑๕๔/๑๑๖๖

วันที่ ๒๔ ธันวาคม

พระพุทธเจ้าทรง ๒๕๕๓

เรียน เจ้าพระยาธรรมเสนาบดี

ตามหนังสือของทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ลงวันที่ ๑๕
 ของทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี
 ทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี
 ทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี
 ทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี
 ทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี
 ทนายที่ ๑๕๐/๑๑๖๖ ขอเรียนพระมหากษัตริย์ เรื่องรับกรมเสนาบดี

บัดนี้ ได้ทรงแก้ไขรับกรมเสนาบดีแล้ว
 ทนายออกมา ถึงได้รับมาพร้อมกันแล้ว
 ของกรมของพระมหากษัตริย์ได้ทรงแก้ไขแล้ว

รับวันที่ ๒๖ ธันวาคม

พ.ศ. ๒๔๕๗

กรมเจ้าพนักงาน
กรม
ใจความ

ที่ ๑๒๙ ลงวันที่ ๒๖ ธันวาคม
๒๓๙๙

พ.ศ. ๒๔๕๗

ทูลเกล้าฯ ถวายกำหนดพระราชทานดอกทิวากรของ

นิม ทพขรมวงศานวงศ์ และเสนาบดีราชเสวก, ส่วนที่ราช
การที่เป็นสมุหราชเลขา: ทพราชทมนเป็นพิเศษเพิ่มเติมประการใด
ขอเรียนทพราชบัญญัติ.

พระราชโอรส

หมายเหตุ

ส่งที่ ก. ๒๓๙๙

๒๒๑๖

พ.ศ. ๒๔๗๓

กระทรวงวัง

วันที่ ๒๒ ธันวาคม

พุทธศักราช ๒๔๕๕

ขอเคาะฝ่าลของขลุ่ยพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายกำหนด

พระราชทานออกพิณฑทอง เงิน พระบรมวงศานุวงศ์แลเสนามาศ

ราชเสวก เมื่อขอด้วยพระราชประสงค์แล้ว จะได้พระราชทาน

ไปตามกำหนดนี้ ส่วนข้าราชการที่เป็นสหชาติจะได้อุปโลมตามยศ

บรรดาศักดิ์ หรือจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเป็น

พิเศษเพิ่มเติมประการใด ขอรับพระราชทานเรียนพระราชปฏิบัติ

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ขอเคาะ

ข้าพระพุทธเจ้า

เจ้าพระยาสุรศักดิ์มนตรี

๕๕๖๐

กำหนดพระราชทานคอกพิภพ ของ เงิน แก่พระบรมวงศานุวงศ์ เสนาบดีราชเสวก ดังนี้

กำหนดชั้นที่พระราชนัดดา	จำนวนคอกพิภพ		หมายเหตุ
	ทอง	เงิน	
พระราชวงศ์ แลข้าราชการฝ่ายใน			
สมเด็จพระมาตุจฉา	๒๐	๒๐	
พระนางเจ้าพระศรีสุเทพ	๑๕	๑๕	
พระอรรคชายาเธอ	๑๐	๑๐	
สมเด็จพระเจ้าฟ้า	๑๐	๑๐	
พระเจ้าน้องนางเธอ	๘	๘	
พระเจ้าน้องนางเธอ พระเจ้าวรวงศ์เธอ	๕	๕	
พระราชกุมารีวรวงศ์เธอ พระวรวงศ์เธอ พระวงศ์เธอ	๔	๔	
หม่อมเจ้าหลานทอง	๔	๔	
หม่อมเจ้า	๒	๒	
เจ้าจอมมารดา	๕	๕	
เจ้าจอม	๑	๔	
ท้าวนาง	๒	๒	
เดาแก่ พนักงาน	๑	๒	
เสนาบดีราชเสวก ชั้น			
นายร้อยตรี รong อ้ามาตย์ตรี	๑	๑	
นายร้อยโท รong อ้ามาตย์โท	๑	๒	
นายร้อยเอก รong อ้ามาตย์เอก	๑	๑	
นายพันตรี อ้ามาตย์ตรี	๒	๒	
นายพันโท อ้ามาตย์โท	๒	๑	
นายพันเอก อ้ามาตย์เอก	๒	๔	
นายพลตรี มทราช้ามาตย์ตรี	๔	๔	
นายพลโท มทราช้ามาตย์โท	๔	๕	
นายพลเอก มทราช้ามาตย์เอก	๕	๕	

เลขาธิบดี
กรมราชเลขา

๒๕๖๑

ผู้รับ ผอ. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ผู้เขียน นายจรูญ
ผู้ทวง ผู้ทวง นายจรูญ พิเศษ

ที่ ๑๕๖/๑๑๖๕
วันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๗

เรียน ผอ. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ตามหนังสือ ๑๕๖/๑๑๖๕ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม ๒๕๕๗
เรื่อง ขอให้ส่งเอกสารหลักฐานการดำเนินงาน
ของโครงการพัฒนาอาชีพเกษตรกร ของ วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
จังหวัดสุพรรณบุรี ประจำปี ๒๕๕๖-๒๕๕๗
เพื่อใช้ในการประเมินผลสัมฤทธิ์ของโครงการ
เรียน ผอ. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ว่า ขอส่งเอกสารหลักฐาน
ดังกล่าว ไปเรียน ผอ. วิทยาลัยเกษตรศาสตร์
ที่ ๑๕๖/๑๑๖๕

๑๑๕

พ.ศ. ๒๔๖๔

กระทรวงวัง

วันที่ ๘ กุมภาพันธ์

พุทธศักราช ๒๔๕๕

เรียน มหาเสวกโท พระยาศรีภริปริชา ผู้ช่วยราชเลขาธิการ
ทราบ

หนังสือกระทรวงวังที่ ๗๐/๒๒๕๐ ลงวันที่ ๓ เดือนนี้ นำส่ง
คอกพิณฑทองเงินมาสำหรับพระราชทานข้าราชการในกรมราชเลขาธิการ
ซึ่งได้ทูลเกล้าฯ ถวายคอกไม้รูปเทียน เมื่อคราวงานเฉลิมพระที่นั่ง
อนุวัติสมาคมรวม ๒๗ นามนั้น

ขอส่งคอกพิณฑทอง ๑ เงิน ๒ สำหรับพระราชทานขุนประจักษ์-
สาส์นสนองฯ เพิ่มเข้ามาในครั้งนี้อีกนาม ๑

ขอได้นำความกราบทูล มหาเสวกเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ
กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาธิการ ทูลราบฝ่าพระบาท.

ควรมีควรแล้วแต่จะโปรด

สมุหพระราชมนต์โดยเสด็จพระราชดำเนิน

มหาเสวกตรี
มหาเสวกตรี

ปลัดบัญชาที่เซ็นแทนในราชการกรมบัญชาการ

ได้ทำทูลเกล้าฯ เสด็จ ๑๐๖/๒๒๕๖

รับวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๓

นาม ^{เจ้าทศ} ^{ธรรม} ^{ใจความ} ที่ ๑๓๓๓ ลงวันที่ ๒๗ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๕๓
๒๕๖๖

เรื่อง ได้ แก่ หนังสือพิมพ์ที่พิมพ์มกราคม ซึ่ง
ว่าด้วย การวางใจแก่ทศพงษ์ ๒๐ รูป ในวันขึ้นห้าสิบ
แปดไม่ล่วงวาง.

พระราช กระแส

หมายเหตุ

๕๖๖๖

๑๑๕

๕๕๓๐

ที่ ๑๓๓๒๘๖

กระทรวงวัง

วันที่ ๒๗ มีนาคม

พุทธศักราช ๒๔๕๗

ทูลกระหม่อมฯ เสด็จทรงพิธีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

ตามกำหนดการพระราชพิธีเฉลิมพระที่นั่งวันแกลงมาคมที่ได้ขอแล้วนั้น

ในท่าอากาศยานพระสงฆ์ สมนัดพระมหากษัตริย์มีรับสั่งว่า พระทำนา ๒๐๐ ในวัน -
ทั้งนั้นด้วยพระในท่านาใหญ่ ๒๐ ก็พระนั้นเอง จะได้รับพระพรทานไปทรง
กินไปทั้ง ๒๐ วัน ถ้าพระวันทำนา ๒๐ ที่ได้รับพระพรทานแล้วนั้นด้วย

ทุกที่ไม่งามในเวลานั้น ที่พระบุตรทั้งได้รับพระพรทานแก่ตามย วัน -
ทกขไปทรงทั้งนั้นด้วย คงถวายแก่นลวงมณเฑียรณใหญ่ทำนา ๒๐ -
คงก็ด้วย

ควรมิถวาแล้วแต่พระมหากษัตริย์โปรดเกล้าโปรดกระหม่อม ทูลกระหม่อมฯ

ที่พระบุตรทั้ง

๑๓๓๒๘๖

ผู้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ผู้เขียน สุภะวาท ๕๕๓๑
 ผู้ทูลเกล้าฯ ผู้ทูล สมเด็จพระนางเจ้า

ที่ ๑๕๕/๑๑๕๓
 วันที่ ๒๕ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๕๕๕

เรียน เจ้าพระยาอภัยภูเบศร

ตามหนังสือ เสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ลงนามที่ ๒๗ เดือนมีนาคม เรื่อง ฎีกาแก้โทษแก่ทนายทนายทนาย
 อภัยภูเบศร ซึ่งเจ้านายวิเศษในวังตั้งฟ้องด้วย
 ลงถวายแต่วันเสด็จฯ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 ให้โปรดเกล้าฯ ให้รับมรดกของ ทนายทนายทนายทนาย

(สำเนา)

ที่ ๔๑๐/๖๔๘๒

แผนกเลขาณุกา

วันที่ ๒๗ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๘๔

กรมทูล มหาลเสวกเอก พระเจ้าพี่นางเธอ กรมหลวงปรา

จิณทิพย์ ราชนเลขานุการ ทราบฝ่าพระบาท

ด้วยในงานพระราชพิธีเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคมครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้าเห็นด้วยเกล้า ๆ ว่า ผู้ที่ได้นั่งของพระเศวตพระคุณในการก่อสร้าง สมควรได้รับพระราชทานบำเหน็จความชอบมีอยู่หลายนาย ข้าพระพุทธเจ้าได้ทูลมาขอผู้สมควรรับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ชั้น ๑ พระราชทานบรรดาศักดิ์ชั้น ๑ แดงมาขอผู้สมควรจะได้รับพระราชทานสิ่งของชั้น ๑ ในมาขอผู้รายชื่อที่ข้าพระพุทธเจ้าเสนอขึ้นมาแล้ว สมควรพระราชทานของนั้นของรับพระราชทานแบ่งเป็น ๓ ชั้น คือ ชั้น ๑ ชั้น ๒ ชั้น ๓ ข้าพระพุทธเจ้าได้กะแบ่งถวายมาเสร็จแล้ว ทั้งนี้สุดแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ

แต่ด้วยพระยาประจักษ์กิจวิจารณ์ กับนายกอดโกลนนายความชั้น ๓ นายนี้ เป็นผู้ของพระเศวตพระคุณมาตั้งแต่เริ่มสร้างพระที่นั่งจนแล้วเสร็จบริบูรณ์ ถ้าขอด้วยกระแสพระราชดำริที่ ข้าพระพุทธเจ้าขอให้ทั้ง ๓ นายนี้ได้รับพระราชทานของหมู่ที่มีพระบรมนามาภิไธยย่อเป็นพิเศษอีกส่วน ๑ ทั้งนี้สุดแล้วแต่จะทรงพระราชดำริเห็นสมควร.

ถ้ามีโอกาศสมควร ขอได้โปรดนำความกราบบังคมทูลพระกรุณา ทราบฝ่าดองผู้ดีพระบาท.

ควรมิควรแล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ

(ลงนาม) มทวอำมาตย์เอก ยมราช
เสนาบดี

(ต่อเนาว) บัญชีเจ้าหน้าที่ในการสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม สมควรจะได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ในงานเฉลิมพระที่นั่ง มีแจ้งต่อไปนี้ -

ที่	นาม	ตำแหน่ง	ปีเข้ารับราชการ	มาเห็นถึงความชอบครั้งที่สุด	สมควรได้รับพระราชทาน	หมายเหตุ
๑	มหาอำมาตย์ตรี พระยาประชากรกิจวิจารย์ (โอ อำนวยกุล)	กรมหลวงผู้ช่วยผู้อำนวยการ	พ.ศ. ๒๔๔๒	ม.ม.	น.ช.	
๒	รองอำมาตย์โท พระภักดีภูวคด (ใหญ่ ประภาสดี)	หัวหน้างานกองช่างแผนกอินชียเนียร์	พ.ศ. ๒๔๔๕	ไม่มี	ว.ม.	
๓	นาย ซี.ฮาล - เด็กกี	นายช่าง	พ.ศ. ๒๔๓๘	จ.ม.	จ.ช.	
๔	นาย ซี.อี.กอดโล	นายช่าง	พ.ศ. ๒๔๔๓	น.ช.	จ.ม.	
๕	นาย เอ.บี.สปีนโย	ผู้ช่วย	พ.ศ. ๒๔๕๑	ภ.ช.	ม.ม.	
๖	นาย บี.โก.แกคคี	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๑	ไม่มี	ว.ม.	
๗	นาย อี.กวาสโก	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๓	ไม่มี	ว.ม.	
๘	นาย แอม.คามานโย	นายช่าง	พ.ศ. ๒๔๔๔	น.ช.	จ.ม.	
๙	นาย เอ.วีโกตี	นายช่าง	พ.ศ. ๒๔๕๑		ม.ม.	เป็นที่เสวยอยู่เมืองนอก
๑๐	นาย เบ.ทัววาโตเร	ผู้ช่วย	พ.ศ. ๒๔๕๐	ภ.ช.	ม.ม.	
๑๑	นาย เอ.จิกาสี	ผู้ช่วย	พ.ศ. ๒๔๕๓	ภ.ช.	ม.ม.	

ที่	นาม	ตำแหน่ง	มีเข้าร่วมราชการ	บำเหน็จความชอบครั้งที่สุด	สมควรได้รับพระราชทาน	หมายเหตุ
๑๒	นาย โอ.ตาแวก	ผู้ช่วย	พ.ศ. ๒๔๕๑	ภ.ม.	ภ.ช.	
๑๓	นาย ยี.โมเร่สดี	ผู้ช่วย	พ.ศ. ๒๔๕๓		ท.ช.	
๑๔	นาย เค.คามายา	ช่างเขียน	พ.ศ. ๒๔๕๔	ว.ม.	ท.ช.	
<u>กองช่างแผนกเขียนลาย</u>						
๑๕	นาย ซี.วิโกลี	ช่างเขียน	พ.ศ. ๒๔๕๕	ไม่มี	ว.ม.	
๑๖	นาย ยี.สทวนจี	ช่างเขียน	พ.ศ. ๒๔๕๕	ไม่มี	ว.ม.	
<u>กองช่างแผนกเขียนลาย</u>						
๑๗	นาย เอ.โคณา แรกถึ	ช่างปั้น	พ.ศ. ๒๔๕๓	ภ.ม.	ภ.ช.	
๑๘	นาย วิ.โนวี	ช่างปั้น	พ.ศ. ๒๔๕๕	ไม่มี	ท.ช.	
๑๙	นาย ยี.อินโน เซนตี	ช่างหล่อแบบ	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
<u>กองก่อสร้าง</u>						
๒๐	หลวงปฏิกรรม โกศล (กรุด)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
๒๑	หลวงตระการ สถุณศิริกรรม	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๕	ไม่มี	ว.ม.	
๒๒	รองอำมาตย์เอก หลวงวิจารณ์ กรรม (โต)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๓๕	ไม่มี	ว.ม.	

ร.น.	นาม	ตำแหน่ง	ปีเข้ารับราชการ	บำเหน็จความชอบครั้งสุดท้าย	สมควรได้รับพระราชทาน	หมายเหตุ
๒๓๓	รองอำมาตย์โท หลวงโกวิทวชิรเกี (จอน)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
๒๓๔	รองอำมาตย์ตรี ชุนโยชนพิทักษ์ (โต)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
๒๓๕	รองอำมาตย์ตรี ชุนสถักเสถาเถศ (อ่ำ)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
๒๓๖	รองอำมาตย์ตรี ชุนประณีตโยธากิจ (แดง ฅยม่อมเพ็ชร)	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
		<u>กองไฟฟ้า</u>				
๒๓๗	รองอำมาตย์โท หลวงประกอบ อัครกิจ (เหลอ อำมาตย์ภู)	พนักงานไฟฟ้า	พ.ศ. ๒๔๕๑	ไม่มี	ว.ม.	
๒๓๘	รองอำมาตย์โท ชุนสรพรชวสิทธิ์ (เป็น อำมาตย์ภู)	พนักงานไฟฟ้า	พ.ศ. ๒๔๕๒	ไม่มี	ว.ม.	
๒๓๙	รองอำมาตย์โท ชุนวิจิตรอัครกิจ (หรั่ง ทรรทรานน)	พนักงานไฟฟ้า	พ.ศ. ๒๔๕๑	ไม่มี	ว.ม.	
๓๐	รองอำมาตย์โท ชุนสุฤษีบรม การ (แดง จิตรว คณี)	พนักงานไฟฟ้า	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	

ที่	นาม	ตำแหน่ง	ปีเข้ารับราชการ	บำเหน็จความชอบครั้งที่สุด	สมควรได้รับพระราชทาน	หมายเหตุ
๓๑๑		<u>กองมาตัญญี</u>				
๓๑๑	นายพันตำรวจตรี พระพิทักษ์พลภักดิ์ (สอาด)	หัวหน้าพนักงานมาตัญญี	พ.ศ. ๒๔๖๗	ว.ม.	ภ.ม.	
๓๑๒	อำมาตย์โท พระอนุมาตย์ดิถกกรรณ (เส็น โกลโยคม)	ผู้ช่วยการมาตัญญี	พ.ศ. ๒๔๔๑	ท.ช.	ภ.ม.	
๓๑๓	รองอำมาตย์โท ชุมพร รณดิถกกรรณ (เดชา (เดิม สีตบุตร)	ผู้ช่วยพนักงานมาตัญญี	พ.ศ. ๒๔๕๒	ไม่มี	ว.ม.	
๓๑๔	รองอำมาตย์ตรี ชุมศรี สารมาตัญญี (สี)	..	พ.ศ. ๒๔๕๐	ไม่มี	ว.ม.	
๓๑๕	รองอำมาตย์ตรี	..		ไม่มี	ว.ม.	๑. ให้ออกร
๓๑๖	รองอำมาตย์เอก หลวงอดุลย์พรหมลิขิต (โชน)	หน้าที่มาตัญญีของหอพระสมุดวชิราวุฒ		ไม่มี	ว.ม.	ข้าราชการกระทรวงคมนาคม

บาญชี เจ้าน้ำที่ในการสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม สมควรจะได้รั้มีพระราช
 ทานสัญญาบัตรในคราวเฉลิมพระที่นั่ง มีนามแจ้งต่อไปนี้ /.

ลำดับ	นาม	ตำแหน่ง	มีเข้ารับราชการ	มาเหนือความชอบพระราชทานครั้งที่สุด	สมควรจะได้รั้มีสัญญาบัตร	หมายเหตุ
๑	ชูลประสิทธิ์โยธา	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๔๔		หลวงประสิทธิ์โยธา	
๒	นายหนี ฅสงขลา	นายงาน	พ.ศ. ๒๔๔๔		ขุนเจริญจิรการ	

ชั้น ๓ ขรรคมคา

- ๑๐ รองอำมาตย์โท ขุนนราณฤกษ์ (สุข นีระปัทมา)
- ๑๑ รองอำมาตย์โท ขุนชาณุสารบรรณ (อา)
- ๑๒ หลวงประภาสุระกิจ (ยนิ อำมาตย์กุล)
- ๑๓ รองอำมาตย์ตรี ททรัพย์ เอมสุวรรณ
- ๑๔ รองอำมาตย์ตรี หมน
- ๑๕ รองอำมาตย์ตรี เล็ก อำมาตย์กุล)
- ๑๖ นายเฑียร
- ๑๗ นายเอื้อน
- ๑๘ นายแวม
- ๑๙ นายเฮง
- ๒๐ นายบุตร
- ๒๑ นายทรัพย์ (ใหญ่)
- ๒๒ นายพรม
- ๒๓ นายชุม
- ๒๔ นายปรีก
- ๒๕ นายปลี
- ๒๖ นายทิพ
- ๒๗ นายสมบุญ
- ๒๘ นายบุญ
- ๒๙ นายทศอย.

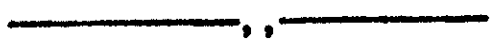
(สำเนา)

ที่ ๑๓๕/๑๑๕๑

วันที่ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

เรียน เจ้าพระยามรราช

ด้วยได้รับหนังสือเจ้าคุณที่ ๕๑๐/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๗ เดือนนี้
ขอพระราชทานให้ผู้ที่ได้อ่านพระเดชพระคุณในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันต
สมาคม ได้รับพระราชทานบำเหน็จความชอบในงานพระราชพิธีเฉลิมพระที่
นั่งครั้งนี้ ส่งมาถวายรายงานผู้ที่สมควรได้รับพระราชทานเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์ มรรคาศักดิ์ และสิ่งของมานั้น ได้นำความกราบบังคมทูลพระกรุณา
ทราบฝ่าละอองธุลีพระบาท และโปรดเกล้า ฯ พระราชทานพระบรมราชา-
นุญาตแล้ว

ด้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยา
ภรณ์และมรรคาศักดิ์แก่ผู้ที่ได้อ่านพระเดชพระคุณในการก่อสร้างพระที่นั่ง
อนันตสมาคม ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระที่นั่งครั้งนี้ ได้ส่งมาถวายรายละเอียด
มาด้วยแล้ว แจ้งความมาเพื่อเจ้าพนักงานจะได้จัดการ

กรมราชเลขาณุกา

วันที่ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

(สำเนา)

ที่ ๕๑/๑๑๕๐

วันที่ ๒๔ ธันวาคม พระพุทธศักราช ๒๔๘๕

แจ้งความมายัง พระยาประสิทธิ์ศุภการ

ด้วยเจ้าพระยาบรมราชไมตรีหนังสือขอพระราชทานสิ่งของให้เปล่า
เนื่องแก่ผู้ที่ได้สนองพระเดชพระคุณในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม
ในงานเฉลิมพระราชมณเฑียรครั้งนี้ ทั้งบายัญชีของที่ได้ส่งมายังท่าน
พร้อมทั้งหนังสือนี้ แต่ส่วนพระยาประชากรกิจวิจารณ์ กับนายกอดโล และ
นายตามาโย เจ้าพระยาบรมราชว่า เป็นผู้สนองพระเดชพระคุณมาแต่เริ่ม
สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม จึงขอพระราชทานของบุหรีมีพระบรมนามาภิไธย
ย่อ เป็นพิเศษส่วนอื่นส่วน • ทั้งนี้ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราช
ทานพระบรมราชานุญาตแล้ว จึงแจ้งความมาเพื่อท่านจะได้จัดการ

(สำเนา)

วันที่ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๕๕๕

เรียน เจ้าพระยามรราช

ด้วยได้รับหนังสือเจ้าคุณที่ ๕๑๐/๒๕๕๒ ลงวันที่ ๒๗ เดือนนี้ ส่ง
มาบัญชีรายชื่อผู้ที่ได้สนองพระเดชพระคุณในก รก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม
มานั้น ในบัญชีที่ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ แพนดกของมาบัญชี
หมายเลขที่ ๓๕ ในชื่องานม ปรำฎกแต่ยศ ว่ารองอำมาตย์ตรี ทามีนามผู้
ที่จะได้รับพระราชมานไม่ ขอเจ้าคุณไปรคตรวจสอมมาบัญชีนี้คุณและบอกมา
ให้ทราบด้วย

(สำเนา)

บ้านศาลากลาง

วันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๔๘๕

กราบทูล พระเจ้าที่ยาเซอ กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขานุการ ทราบฝ่า
พระบาท

ถวายพระหัตถ์ลงวันที่ ๒๕ เดือนนี้ ให้ส่งนามความบาดูฎิหมายเลขที่ ๓๕
ซึ่งมีแต่ยศ ความหนังสือของกระทรวงนครบาลที่ ๕๑๐/๒๔๘๒ ลงวันที่ ๒๗ เดือน
นี้ถึง ได้ทราบเกล้า ๆ แล้ว พระเดชพระคุณหาที่สุคมิได้

ข้าพระพุทธเจ้าขอเดิมน้อมว่า ร้องอำนาคัยตรีขุนประจักษ์สุนิติ
ควรมิควรแล้วแต่จะโปรดเกล้า ๆ

(ลงนาม)

ยมราช

(สำเนา)

ด้วยมาฏชีรายนามผู้ที่ได้สนองพระเดชพระคุณในการก่อสร้าง
พระที่นั่งอนันตสมาคม ตามที่ได้โปรดเกล้าฯ พระราชทานบำเหน็จแล้ว
ฉบับที่ขอพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ตรงของหมายเลขที่ ๓๕ ซึ่งมี
แต่ยศนี้ มีดังนี้กระทรวงนครบาลขอเทิดว่า รองอำมาตย์ตรี ชุนประจักษ์ -
สุนันต์

กรมราชเลขาณุกา

วันที่ ธันวาคม พุทธศักราช ๒๔๕๕

ที่ ๒/๓๐๑๘

กรมบัญชาการมหาดเล็ก

วันที่ ๒ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๕

เรียนมหาเสวกโท พระยาศรีภูริปริชา ผู้ช่วยราชเลขาบุการ

ตามลายพระหัตถ์พระเจ้าพี่ยาเขอ กรมหลวงปราจิณกิติยดี

ราชเลขาบุการที่ ๕๑/ ๑๑๘๖ ลงวันที่ ๒๘ ธันวาคม พ. ศ. นี้ แจ้งว่า

เจ้าพระยามรราช มีหนังสือมาขอพระราชทานสิ่งของให้เป้นบำเหน็จแก่

ผู้ที่ได้นองพระเคอพระคุณในการก่อ—สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมในสการ

เฉลิมพระราชมณเฑียรครั้งนี้และได้พระราชทานพระบรมราชานุญาตแล้ว

จึงแจ้งมาเพื่อจะได้จัดการต่อไปนั้

เรื่องนี้กรมบัญชาการมหาดเล็กได้แจ้งไปยังกระทรวง

นครบาล แลนัดวันไปรับพระราชทานตามสิ่งของแลนั้ที่ทรงพระกรุณาโปรด

เกล้า ๆ แล้ว จึงเรียนมาเพื่อขอได้น้ำความกราบทุก พระเจ้าพี่ยาเขอ

กรมหลวงปราจิณกิติยดี ทรงทราบฝ่าพระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

พระยาเทพวารวดี

หัวหมื่น

เลขาธิการกรมมหาดเล็ก

เมื่อสิ้นพระโศกภายในตำหนัก
กลางราชโอรสองค์เล็ก สิ้นชีพิตักษัย
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์

เมื่อสิ้นพระโศกภายในตำหนัก
พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์

พร้อมทั้งเสด็จขึ้นสู่สวรรค์

คำถวายใบทรงกลดของพระบรมวงศานุวงศ์
แด่ข้าทูลฉลองกุฎีพระบาทพ่ายน่าน่าใน ในการเฉลิมพระที่นั่ง

อนันต์สมาคม

วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ., ๒๔๕๘

ขอเลขาว่าดองกุฎีพระบาทปกเกล้าปกกระหม่อม

พระบรมวงศานุวงศ์แลเสนาอำมาตย์ราชเสวกบริวารผู้ใหญ่

ผู้ขอ บรมลามาเฝ้าทูลฉลองกุฎีพระบาทอยู่ในมหาดมานครที่สี่ ทั้งพระ
บรมวงศานุวงศ์ข้าทูลฉลองกุฎีพระบาทพ่ายในพร้อมกันขอขานันต์ตามมติให้
ข้าพระพุทธเจ้าขอพระราชทานพระราชวโรกาส กราบบังคมทูลให้ทรง
ทราบความซึ่งตนโสมนัสอันยังเกิดประจักษ์ใจ ในการพระราชพิธีเสด็จ
เฉลิมพระราชมงคลเกียรติพระที่นั่งอนันต์สมาคมครั้งนี้ ด้วยเห็นเป็นพระ
มงคลดีจึงได้เพิ่มพูนพระบรมราชกฤษฎีกาภิเษก และเป็นการเจริญ
เกียรติยศสยามประเทศ นับว่าเป็เหตุสำคัญอันสมควรจะเชิดชูไว้ในพระ
ราชพงษาวดาร ด้วยความดีไม่ว่าราชประเทศอันมีทั่วทุกประเทศ แม้
แต่เด็กคำบรรพ์มา ย่อมถือว่าประเทศที่มีความเจริญรุ่งเรืองเป็นอิสราภาพ

กิ่งมรณภูมิด้วยกำลังทั้ง ๓ ประการ คือ กำลังพล กำลังทรัพย์ กำลัง
 ความพร้อมเพรียงสามัคคีรสประกอบกัน จึงจะมีสง่าราศีเป็นที่นับถือยำ
 เเกรงของประเทศอื่นมิให้องการเอิบเลื่อมมาล่าชี ด้วยเหตุนี้พระราช
 ธิปไตยเป็นไปในประเทศที่รุ่งเรือง ย่อมถือเป้นพระราชกิจอันหนึ่ง จึง
 เวลาวิไลกาศแล้วจึงทรงสร้างมโหฬารวัตถุ มีระฆังปราสาทราช
 มณเฑียรเป็นอันมาก โดยขนาดแลฝีมือช่างอย่างวิเศษที่สุดซึ่งจะหาได้ใน
 สมัยนั้น ๆ ให้มีขึ้นในพระราชอาณาเขตมิให้ปรากฏแก่ชาวโลกว่า พระราช
 อาณาจักรของพระองค์มีกำลังมรณภูมิทุกอย่าง จึงสามารถระก่อสร้าง
 ของใหญ่โตให้คงงามวิจิตรได้ถึงปานนั้น แลของนั้นถ้าปรากฏอยู่ใน
 โลกศรามีใด ก็เป็นพยานให้คนภายหลังรู้แลประมาณความเจริญรุ่ง
 เรืองของประเทศได้เป็นนิจ อันปราสาทราชมณเฑียรสถานที่จะสร้าง
 ขึ้นในโตมโหฬารสักเพียงใด จะได้เป็นของสร้างขึ้นเชื่องช้ารุงพระบรม
 สุธส่วนพระองค์สมเด็จพระราชาธิบดีผู้ปกครองประเทศเท่านั้นตามที่ได้
 เมื่อสมเด็จพระบรมชนกนาถพระบาทสมเด็จพระราชาธิบดีศรีสินทร
 มหาวชิราลงกรณ์ พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงสร้างพระที่นั่งอนันต
 สมาคมองค์นี้ เมื่อพระชนมชีพสวรรคต ๒๔๕๐ ก็ด้วยทรงพระราชดำริห์เพื่อ

จะให้ไปเป็นเกียรติยศแก่สยามราชอาณาจักรทามกลีไบรมราชประเพณี
 ให้ปรากฏแก่ทั่วโลกว่าสยามประเทศเมื่อในรัชกาลที่ ๕ เจริญรุ่งเรือง
 มีกำลังสามารถอารจะทำการก่อสร้างมโหฬารวัดอุทัยมณฑลใหญ่โตและ
 งดงามวิจิตรถึงเพียงใด แลทรงสามารถทำได้จึ่งพระราชประสงค์
 นั้น ไม่บริบูรณ์อย่างเดิวนแต่ที่พระองค์มิได้ทอดพระเนตรเห็นพระที่นั่ง
 ที่เมื่อแล้วสำเร็จ ล้วนเสด็จสวรรคตโดยเสียบในเวลากำลังสร้างอยู่
 พระราชทานการทั้งนี้ไปเป็นส่วนตัวหนึ่งในรัชทายาท ไว้ให้ใช้ฟ้างของอุดี
 พระยามหรงสถาปนาอาคารต่อมา ใช้ฟ้างของอุดีพระบาทที่ ๒ ทรงพระสุสา
 ทะมาเสด็จพระราชดำเนิน โดยคำรทกัอ พระราชประสงค์สมเด็จพระบรมม
 ชนถนารถ จนการสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมสำเร็จบริบูรณ์ในบัดนี้
 เป็นการทรงมาแต่พระบรมราชจรรยาบูชักร ตามนำที่รัชทายาทอย่าง
 วิเศษให้สำเร็จสุดผล เสด็จพระเกียรติยศสมเด็จพระบรมชนกนารถ
 แลปรากฏเกียรติยศแก่กำลังความสามารถของสยามประเทศแก่ทั่วโลก
 ถ้วนไป อันนี้เป็นศุภมงคลประการ ๑ ที่จะเป็นเหตุให้ข้าพระพุทธเจ้า
 ทั้งหลายมีความชื่นชมโสมนัสจำใจอนุทักกัน

อนึ่งพระที่นั่งอนันตสมาคมองค์ใหม่นี้ เป็นพระราชมณเฑียร
สถานอันใหญ่โตมโหฬาร สรรสร้างด้วยฝีมือช่างอย่างวิจิตร ทั้งแบบ
อย่างลวดลายแลฝีมือที่ทําขึ้นคงสง่างามเปี่ยมศรีพระนคร ใครได้เห็นก็
เป็นที่เจริญใจ เจริญความว่าถึงพระเดชพระคุณสมเด็จพระพุทธเจ้า
หลวง ก็ยังเกิดความชื่นชมพระบรมราชสมภารในใต้ฝ่าละอองธุลีพระ
บาทหาที่สุดมิได้ โดยเฉพาะเช่นข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายที่ได้โอกาส
มาเฝ้าฯ ถูกลอของธุลีพระบาท ในเวลาเสด็จออกประทับพระที่นั่งเสวย
ภัตตาหารมังคุดบ้าง ในพระที่นั่งอนันตสมาคมอันอุดมด้วยขบถราชอิสริยาภ
รณ์อยู่ในเวลานี้ ได้เห็นพระบารมีสง่ามั่งง่ามหาดิจะเปรียบมิได้ สม
ด้วยเนื้อความตามโบราณภาษิตซึ่งมีคติบทก่อนนี้คือ เปนมงคลคำโบราณว่า
สิ่งซึ่งเป็นสง่าอันเลิศในโลกนี้คือ พระอาทิตย์เมื่อส่องแสงสว่างโลกธาตุ
ในกลางวันอย่าง • พระจันทร์เมื่อแจ่มจํารัสในราตรีกลางอย่าง •
พราทมณเฑาะเมื่อสว่างมณฑลระบะตามนทิตอย่าง • กระบี่กระบี่เมื่อสอดทรง
เครื่องพิชัยยุทธอย่าง • ดังนี้ ก็ยังมีความยินดีชื่นชมพระบรมราช
ถุณณาภิหาร เปนเด่นเกล้า ฯ

ด้วยถ้านาจริยนิศแลลความสวางมิลักคืออันมีใใใต้ฝ่าละอองธุลี
พระบาทอยู่ทั่วหน้าในเวลานี้ ข้าพระพุทธเจ้าทั้งหลายขอถวายพระพร
โดยมงคล ขอให้ใต้ฝ่าละอองธุลีพระบาททรงพระเจริญรุ่งเรืองศิริ

สวัสดิ์สิทธิ์อันเมงคด พระชนมสุขทุกประการ ขอให้พระเถระสามเณรสามเณร
 อาราจะปรามสรรพสัตว์หมู่โจรามิตร คึงแสงพระอาทิตย์ที่อาราจะแยก
 เฒ่าสรรมอนินทั่วโลกธาตุ อึงขออำนาจพระมหากรุณาธิคุณวิบุลย์
 มโฆสารรักษาไสย ซึ่งได้ทรงบำเพ็ญแต่ในบวรคาชาขอมขัดศศิมาอนุ
 เปนนิจา จงประสิทธิ์สุภผลดั่งเป็นเปนนีวันกร์ จุจะคงพระรัตนอัน
 ล่องแสงขึ้นเขยสรรทังในรากริกาด พระราชมระสงฆ์คึงปวงจงมัน
 คาลตฤชคี่สุภผลสมพระ ราชทฤชยประสงฆ์คึงฤชคี่พรหมณัฎ์การงาน
 อันสามารถจะอธิฐานให้สำเร็จผลใดทุกสิ่ง ขอพระเกียรติยศจงเจริญ
 ยิ่งอย่างพระยาจักรพรรดิอันเป็นยอดพระเกียรติยศมวงค์ บวรคาที่การง
 ชาคาริยวาศ อนึ่งขอเถระอำนาจฤทธิฤทธิ์อันเปนนีวิไสยบุณ
 เซตร ทรงคุณพิเศษค้องแสงสว่างทั้งทิวารากริกาด จงมันคาลให้
 ใค้ฝ่าดองฤทธิพระบาทเจริญพระชนมายุยืนยง เสด็จการงในรัชศุขทุก
 อิริยามถ พระเกียรติยศยังยืนอยู่ชั้กิดปาวสาน ขอพระพรทั้งใ้จงประ
 สิทธิ์ประคิมงานในใค้ฝ่าดองฤทธิพระบาท สมเด็จพระบรมนารถบพิตร
 พระรามานันตีสวีสินทรมหาวชิราวุธ พระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ทุกเมื่อ
 เสด็จ ขอเถระ

พระราชดำรัสตอบ

คำถวายโสมมงคลของพระบรมวงศานุวงศ์และข้าทูลละอองธุลีพระบาท
ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน ในการเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม
วันที่ ๑๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘.

ข้าพเจ้าขอขอบพระทัยพระบรมวงศานุวงศ์และขอขอบใจบรรดา
ข้าราชการเหล่าเสนา, ข้าราชการ, ราชเสวก ที่ได้มาสโมสรชุมนุมพร้อม
กันแลมอบฉันทานุมัติถวายแด่สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอ เจ้าฟ้ากรม
พระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดชทรงเป็นหัวหน้า

การที่พระที่นั่งอนันตสมาคมได้สร้างขึ้นสำเร็จดังพระราชประ
สงค์เดิมของพระบาทสมเด็จพระบรมชนกาธิเบศรฯ ย่อมทำให้
เรารู้สึกยินดีที่ได้สนองพระเลขาพระคุณ ทั้งรู้สึกว่ามีขนาดวิจิตรงด
จะนับชาติให้พระองค์ทรงทราบ เหตุอันนี้ก็คงจะทรงชื่นชมยินดีในความ
สำเร็จเป็นอันมาก ยิ่งถ้าได้ทอดพระเนตรเห็นความปรักพร้อมสามัค
คีของท่านทั้งหลายที่ได้มาชุมนุมช่วยพระแก่เราผู้เป็นทวยหาทสนของพระองค์
ด้วยแล้วก็จะ เป็นที่พอพระราชหฤทัยเป็นอันมาก เพราะการใด ๆ

ไม่ว่าใหญ่ไม่ว่าเล็กของอาสาศรยความสามัคคีที่จะสำเร็จเป็นผลได้
ความสามัคคีพร้อมเพรียงที่ท่าแห่งหลายได้แสดงในวันนี้ เราขอให้ทั้ง
ใจแสดงแก่ตัวเราในวันข้างหน้า เพื่อช่วยกันปฏิบัติกิจการอันเป็น
ประโยชน์แก่ชาติศาสนาซึ่งเป็นหน้าที่ของเรา ที่จะต้องทำนุบำรุงชาติไทย
ให้เจริญต่อไป

ขอท่านทั้งหลายจงรู้สึกน่าน้ำใจ ๆ จะต้องช่วยเราผู้รับภาระมาที่
ด้วย ในที่สุด เราขอขอบใจท่านทั้งหลายอีกครั้ง ๑ และขอให้พรแก่
ท่านที่มานี่ และผู้^{หรือ}ไม่ได้มาจงได้รับพรเสมอหน้ากัน ให้มีความเจริญ
ทุกประการ ด้วยเดชานุภาพพระพุทธรูปคุณอันเป็นที่นับถือ จงประ
สงค์สิ่งใดจงบันดาลให้สมในปรารถนาทุกประการ เทอญ.

๑๑๕

๖๖๕

พ.ศ. ๒๔๖๕

กระทรวงวัง

วันที่ ๓ กุมภาพันธ์

พุทธศักราช ๒๔๕๕

เรียน มหาเสวกโท พระยาศรีภูริปริชา ผู้ช่วยราชเลขา
นุการ ทราบ

ด้วย ฯ พ.ณ.ฯ เสนาบดีกระทรวงวังมีบัญชาให้ส่งออกพิฤค
ทองเงิน สำหรับพระราชทานข้าราชการในกรมท่าน ซึ่งโคทูลเกล้า ฯ
ถวายออกไม่ชูปเทียบ เมื่อคราวงานเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม
ข้าพเจ้าได้ส่งมาตามจำนวนในบัญชีแนบมาด้วย ซึ่งโคทูลออกพิฤค
ทองเงินแล้วนั้นรวม ๒๗ นาม เพื่อท่านจะได้นำพระราชทาน
แก่ข้าราชการตามรายชื่อนั้น

ขอได้นำความกราบทูล มหาเสวกเอก พระเจ้าพี่ยาเธอ
กรมหลวงปราจิณกิติบดี ราชเลขาณการ ทราบฝ่าพระบาท

ควรมิควรแล้วแต่จะโปรด

สมุหพระราชมนเฑียรโดยเสด็จพระราชดำเนิน

(Signature)

มหาเสวกตรี

ปลัดบัญชาฯ เชื้อนแทนในราชการกรมบัญชาการ

ข้าราชการกรมราชเลขาณการ ที่ได้ทูลเกล้าฯ ถวายจดหมายเหตุ
ในการเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม เมื่อวันที่ ๓๐ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๔

ได้รักษาพิบูล ทอง, เงิน, พระราชทานไปแล้ว

ได้รับพระราช

ก่อนออกพิบูล

รายนาม

กรมราชเลขา
ม.ป.ป.ช.

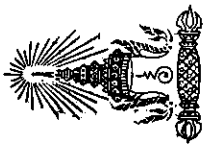
ทอง เงิน

	รายนาม	ตำแหน่ง	ทอง	เงิน
X ๑	มหาเสวกโท	พระยาตรีภูมิวิเศษ	๒	๕
X ๒	เสวกเอก	พระยาตรีสุนทรโวหาร	๒	๕
X ๓	..	พระยาประสิทธิ์วิสุทธิการ	๒	๕
X ๔	..	พระยามรราชจำนงค์	๒	๕
X ๕	..	พระยาประสิทธิ์คำรสถิตย์	๒	๕
X ๖	..	พระยาตรีวิราชอักษร	๒	๕
X ๗	..	พระยาพิทักษ์อักษร	๒	๕
X ๘	เสวกโท	พระยาประสิทธิ์วิสุทธิการ	๒	๕
X ๙	เสวกตรี	พระยาประสิทธิ์วิสุทธิการ	๒	๕
X ๑๐	..	พระยาจำรัสราชศักดิ์	๒	๕
X ๑๑	..	พระยาสุวรรณอักษร	๒	๕
X ๑๒	รองเสวกเอก	หลวงพิทักษ์วิกรมการ	๒	๕
X ๑๓	..	หลวงสารามบรรจง	๒	๕
X ๑๔	รองเสวกโท	หลวงวิทิตานุกิจการ	๒	๕
X ๑๕	..	หลวงพิทักษ์ระวี	๒	๕
X ๑๖	..	หลวงประจักษ์อักษรนิเทศ	๒	๕
X ๑๗	..	หลวงจำนงสุนทร	๒	๕
X ๑๘	..	ขุนอนุมิตรอักษร	๒	๕
X ๑๙	..	ขุนประจักษ์อักษรนิเทศ	๒	๕
X ๒๐	..	ขุนรามานุกิจการ	๒	๕
X ๒๑	..	ขุนสารามบรรจง	๒	๕
X ๒๒	รองเสวกตรี	ขุนอักษรวิเทศ	๒	๕
X ๒๓	..	ขุนวิไลอักษร	๒	๕
X ๒๔	..	ขุนสุวรรณอักษร	๒	๕
X ๒๕	..	ขุนรามานุกิจการ	๒	๕
X ๒๖	..	ขุนวิจิตรอักษร	๒	๕
X ๒๗	..	ขุนวิจารณ์วรรณคดี	๒	๕
X ๒๘	..	หม่อมราชวงศ์เอก	๒	๕

กรมการปกครอง
จังหวัด...

ส่งเอกสารของ
ตามรายชื่อใน คมขัต
ทุกเรื่องตาม
ขอเทียบ รวม...

แล้ว/เพ็ชร์

นาง(เรศ)...

ติดฉลาก
ของ...
ที่...
...

วันที่...
...

หน้าว่าง

พระที่นั่งอนันตสมาคม

โดย

ศูนย์บริการเอกสารและค้นคว้า
สำนักงานเลขาธิการรัฐสภา

พระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นพระที่นั่งที่พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว
พระมหากษัตริย์พระองค์ที่ ๕ ในมหาจักรีบรมราชวงศ์ ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นเมื่อปี
พุทธศักราช ๒๔๕๐ (จุลศักราช ๑๒๖๕) โดยเสด็จพระราชดำเนนเพื่อทรงวางศิลาพระฤกษ์
ในเดือนพฤศจิกายน พุทธศักราช ๒๔๕๑ ในรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว
๕๐ ปีบริบูรณ์ โดยที่ได้ทรงดำริถึงพระที่นั่งอนันตสมาคมองค์เดิมในพระบรมมหาราชวัง ซึ่ง
สร้างขึ้นในรัชสมัยของพระบรมราชชนก พระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว เป็นสถาน
ที่คับแคบไม่กว้างขวางพอแก่ราชพิธี ทั้งยังชำรุดทรุดโทรม ยากแก่การปรับปรุงและซ่อมแซม
จึงมีพระบรมราชโองการให้ก่อสร้างเป็นสวน และโปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นใหม่ในบริเวณ
วังสวนกุหลาบ ทางด้านทิศตะวันออกของพระที่นั่งอัมพรสถาน แต่ยังคงทรงนามพระที่นั่งไว้ตาม
เดิม ดังประกาศของกรมวังที่ปรากฏในหนังสือราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๒๔ วันที่ ๘ มีนาคม
ร.ศ. ๑๒๖ หน้า ๑๓๒๑ ดังต่อไปนี้คือ

ประกาศกระทรวงวัง

ให้เรียกนามพระที่นั่งที่จะสร้างขึ้นใหม่
ที่วังสวนกุหลาบว่าพระที่นั่งอนันตสมาคม

เสนาบดีกระทรวงวัง รับพระบรมราชโองการใส่เกล้าฯ ตั้งว่า พระที่นั่งซึ่งโปรด
เกล้าฯ จะให้สร้างขึ้นที่สวนเป๊าะเต่งนั้น ทรงพระราชดำริว่าพระที่นั่งอนันตสมาคมซึ่งพระบาท-
สมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างในพระบรมมหาราชวัง เมื่อบูรพาภิศวรรษุค เพราะเดิม
ใช้เสาไม้ ฟูไปเสียมาก ครั้นจะซ่อมแซมก็จะมีถาวรไปได้นาน จึงโปรดเกล้าฯ ให้รื้อลงเสีย
กำหนดว่าจะสร้างขึ้นแทนใหม่ที่เคี้ยว บัดนี้ ทรงพระราชดำริว่าในพระบรมมหาราชวังมีการ
ก่อสร้างอัดแอมมากอยู่แล้ว จึงโปรดเกล้าฯ ให้มาสร้างเป็นท้องพระโรงที่สวนกุหลาบ เริ่มการ
ก่อนเสด็จประพาสยุโรปแล้ว แต่เพื่อจะรักษาไม่ให้พระที่นั่ง ซึ่งเป็นที่สำคัญปรากฏนามมาแต่
ก่อนสูญเสีย จึงโปรดเกล้าฯ ให้เรียกพระที่นั่งองค์ที่จะสร้างขึ้นแทนใหม่นี้ดังตามนามเดิมว่า
“พระที่นั่งอนันตสมาคม”

ประกาศ ณ วันที่ ๘ มีนาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๖

การดำเนินการก่อสร้าง

ในการก่อสร้าง “พระที่นั่งอนันต-
สมาคม” นั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอม-
เกล้าเจ้าอยู่หัวทรงโปรดเกล้าฯ แต่งตั้งให้เจ้า-
พระยาบรมราช (ปั้น สุขุม) เป็นแม่กองจัดการ
ก่อสร้าง ให้พระยาประชากรกิจวิจารณ์ (โอ
อมตยกุล) เป็นผู้ช่วย ให้มิสเตอร์ ตมาไซ
เป็นนายช่างออกแบบ ให้มิสเตอร์ ชีอาร์

เดกรี เป็นนายช่างใหญ่ผู้ช่วย และให้มิสเตอร์
อี.ซี. โกโล เป็นวิศวกร โดยมีรายละเอียดใน
การกำหนดรูปแบบการก่อสร้างและพระราช-
พิธีวางศิลาพระฤกษ์ ได้อัญเชิญกระแสพระ-
บรมราชโองการ ซึ่งบรรจุไว้ในศิลาพระฤกษ์
พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งปรากฏหลักฐาน
ในหนังสือราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๒๕ วันที่
๒๘ พฤศจิกายน ร.ศ. ๑๒๑ ดังนี้

กระแสพระบรมราชโองการ

ซึ่งบรรจุไว้ในศิลาพระฤกษ์พระที่นั่งอนันตสมาคม

ศุภมัสดุ พระพุทธศาสนกาลเป็นอดีตภาคล่วงแล้ว ๒๔๕๑ พรรษา จุลศักราช ๑๒๗๐
ปีวอก สัมพุทธศก รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๑ พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาจุฬาลงกรณ์ บดินทร
เทพยมหามงกุฎ จาตุรตันบรมมหาจักรพรรดิราชสังกาศ บรมธรรมิกมหาราชาธิราชบรมนารถบพิตร
พระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้เสด็จเสด็จถวัลยราชสมบัติ บรมราชาภิเศก สืบพระบรมราชสันตติวงศ์
เป็นลำดับพระเจ้าแผ่นดินพระองค์ที่ ๕ ในมหาจักรกับรมราชวงศ์ ซึ่งได้ประดิษฐานแลดำรง
กรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุธยา มหาดิลกภพ นพรัตนราชธานีบรมมัย อุดม
ราชนิเวศน์มหาสถาน อันเป็นบรมราชธานีใหญ่ ในประเทศสยามทั้งฝ่ายเหนือฝ่ายใต้ แดงลาว
ประเทศ มลายูประเทศ มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้แสดงความนไว้วาง ทรงพระราช-
ดำริห์ว่า จำเดิมแต่ได้สร้างสวนดุสิตมาบรรจบครบ ๑๐ ปี มีพระที่นั่งอมพรสถาน พระที่นั่งวิมานเมฆ

พระที่นั่งอภิเศกดุสิต เป็นที่ประทับสำราญพระราชหฤทัย เสด็จประทับอยู่ที่วังสวนน้โดยมาก พระที่นั่งที่ไต่สร้างไว้ไม่กว้างขวางพอแก่การพระราชพิธี แลการซึ่งเป็นราชประเพณีอันควรจะยกมา ทำในวังนี้ได้

อนึ่ง พระราชเนิเวศสยาม อันพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นไว้ในพระบรมมหาราชวังเบื้องบูรพ์ทิศ มีนามสมญารวมขอดว่า อภิเนาวนิเวศน์ ขำรุดทรุดโทรมจะซ่อมแซมไม่ได้ ด้วยเหตุการปลูกสร้างในเวลานี้เป็นเวลาเปลี่ยนแบบอย่างใหม่ ยังหาช่างที่เข้าใจการทำใหม่นั้นคงถาวรไม่ได้ จึงขำรุดทรุดโทรมไปโดยเร็ว เหลือที่จะเขยวยาแก้ไข จึงจำต้องรอลงเสยทิ้งสน นามพระที่นั่งทั้งหลายนั้นจึงได้สูญไป ครั้นจะให้ก่อสร้างขึ้นใหม่ในพระบรมมหาราชวังตามแบบอย่างใหม่ให้ถาวรยืนยาว ภูมิสถานซึ่งจะสร้างพระที่นั่งนั้นก็เป็นทำเลกยัดเขยดกัน จะทำให้งดงามได้โดยยาก จึงโปรดเกล้าฯ ให้จัดการก่อสร้างพระที่นั่ง ส่วนซึ่งเรียกว่าอภิเนาวนิเวศน์นั้นเสียบ ยกนามพระที่นั่งบางองค์มาพระราชทานแทนไว้ในสวนดุสิต เช่นพระที่นั่งราชฤดี พระที่นั่งสถลภากริมย์ ตำหนักราชฤทธิรุ่งโรจน์ ทรงพระราชดำริที่จะสร้างห้องพระโรงขึ้นใหม่ แทนห้องพระโรงฝ่ายบูรพ์ทิศ ซึ่งนามปรากฏว่าพระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระบรมมหาราชวังนั้น ในเบื้องบูรพ์ทิศแห่งพระที่นั่งอมพรสถาน จึงพระราชทานนามตามพระที่นั่งเดิมว่า พระที่นั่งอนันตสมาคม ให้คงนาม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระที่นั่งอนันตสมาคมไว้แต่ก่อนนั้น การที่จะสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้ ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาสุขุมนัยวินิต เสนาบดีกระทรวงโยธาธิการ อันภายหลังได้ย้ายไปเป็นเสนาบดีกระทรวงนครบาล ซึ่งจะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เป็นเจ้าพระยาอมราช เป็นแม่กองจัดการก่อสร้างพระที่นั่งทำเป็น ๒ ชั้น มียอด ๑ ยอด ยาวแต่มุขทิศตะวันออกหาทิศตะวันตก ๒ เส้น ๑๖ วา ๑ ศอก กว้างแต่มุขด้านใต้จดมุขด้านเหนือ ๑ เส้น ๔ วา ๓ ศอก สูงแต่พื้นดินถึงพินชนกลาง ๑ ศอก ๑๑ นิ้ว แต่ชั้นล่างถึงพินชนบน ๘ ศอก สูงแต่พินชนบนถึงเพดาน ๘ วา ๒ ศอก รวมสูงตั้งแต่พื้นดินถึงยอดใหญ่องค์กลาง ๑ เส้น ๔ วา ๓ ศอก

การทำรากพระที่นั่ง ใช้เครื่องเจาะแผ่นดินเรียกว่า กอมแปร์สโซล ของบริษัทฝรั่งเศส วิชาคือ มีเสาบนจนแล้วเครื่องจักรดึงลูกตุ้มเหล็กปลายแหลม หนักประมาณ ๒ ตันขึ้นไปสูงจาก

พินดินระหว่าง ๔ วา ๕ วา แล้วปล่อยลูกตุ้มเหล็กนั้นลงมาเจาะแผ่นดิน เป็นหลุมลึกลงไป ๔ วาบ้าง ๕ วาบ้าง ตามแต่จะต้องการ แล้วประสมกองกรัดตกลงไปในหลุมจนเต็มเหมือนใช้เข็มศิลา รวมหลุมที่ได้เจาะลงไปสำหรับเป็นรากพระที่นั่ง ๕๐๑ หลุม เมื่อได้เทกองกรัดเต็มบริบูรณ์ทุก ๆ หลุมแล้ว ได้วางเหล็กกลมขนาด ๑ นิ้ว ชัดเป็นตาตะราง มีช่องกว้าง ๕ นิ้ว เต็มตลอด ข้างบนเหล็กตาตะราง เทกองกรัดหนา ๑๕ นิ้ว ตามระหว่างรากพระที่นั่งที่จะรับเครื่องบนทึมนานหนักมาก ได้วางเหล็กขนมาอกชนหนึ่ง แล้วเทกองกรัดหนาสองคืบ

แผนที่พระที่นั่ง มิสเตอร์ ตมาโย ช่างเขียนอิตาลี เป็นผู้เขียนตามกระแสพระบรมราชโองการ มิสเตอร์ ซ็อร์ เลกรี นายช่างใหญ่เป็นผู้ช่วย พระยาสุมนนัยวินิตซึ่งเป็นแม่กองก่อสร้าง

ครั้นวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๗ ซึ่งเป็นรัชมงคลสมัย ที่ได้เสด็จเสด็จด้วยราชสมบัติบรมราชาภิเศก ดำรงศิริรัตนราชสวรวัย โดยศุขศิริสวัสดิ์มาครบ ๔๐ ปี บริบูรณ์ ทรงพระราชดำริที่จะให้มีการพระราชพิธีรัชมงคลภิเศก สมโภชศิริราชสมบัติ พระราชวงษานุวงศ์ ข้าทูลละอองธุลีพระบาท สมณพราหมณาจารย์ แลอาณาประชาราษฎร์พ่อค้าพานิชมีความชื่นชมในพระบารมีระลึกถึงพระเดชพระคุณ พร้อมใจกันสร้างพระบรมรูปถวายประดิษฐานไว้ที่หน้าพระลานสวนดุสิต จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้มีการเปิดพระบรมรูปและพระราชทาน

หมายเหตุ การวางรากฐานของพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้ ที่ปรากฏในศิลาพระฤกษ์พระที่นั่งอนันตสมาคม นั้น เป็นแบบใช้เครื่องเจาะแผ่นดิน เรียกว่า กอมแปร์สโซล ของบริษัทฝรั่งเศส แต่มีหลายท่านกล่าวว่า ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงรากฐานของพระที่นั่งอนันตสมาคม ก่อนที่จะสร้างพระที่นั่งฯ เสร็จ เนื่องเกิดการทรุดตัว คำบอกเล่าเรื่องรากฐานใหม่ของพระที่นั่งฯ ก็แตกต่างกันออกไป บ้างก็กล่าวว่า มีการสร้างห้องใต้ดิน เพื่อให้ช่วยรับน้ำหนัก บ้างก็กล่าวว่า เป็นฐานขึงไม้สักวางซ้อนกัน หรือที่เรียกว่าแบบฐานลอย (Floating Foundation) บ้างก็กล่าวว่า เป็นฐานรูปห้องเรือ แต่ในขณะนั้นยังไม่พบหลักฐานที่ชัดแจ้ง

ชงประจำกองแก้ทหาร ๑๒ กอง แล้วมีการแห่รถโมเตอร์คาร์ เปิดถนนประแจเงินแลสพานเฉลิม
 ๕๕ แล้วมีการแห่เฉลิมพระเกียรติยศ มีรถประดับประดาต่าง ๆ ล้วนแล้วไปด้วยเครื่องหมายสรรพกิจ
 การ และสรรพหัตถ์ซึ่งเบนของเกิดขึ้นในรัชกาลปัจจุบันนี้ และพระราชทานเลี้ยงพระราชวงษา-
 นุวงศ์ ข้าราชการ พ่อค้าพานิช อาณาประชาราษฎร์ และมีกรมโทรศัพ สมโภชพระบรมรูป
 แลศิริราชสมบัติ เป็นที่รื่นเริงบรรเทิงใจแก่นักกรมหาชนถ้วนหน้า แล้วทรงบำเพ็ญพระราชกุศลทรง-
 พระราชอุทิศถวายฉลองพระเดชพระคุณในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว อันได้เสด็จดำรงศิริราช-
 สมบัติในกรุงเทพมหานคร อมรรัตนโกสินทร์ มหินทรายุทธยา ในกาลก่อนทั้ง ๔ พระองค์ แล้ว
 ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งการพระราชพิธีรัชมังคลาภิเษก สมโภชศิริราชสมบัติ พระสงฆ์
 ราชาคณะ ๔๑ รูป เท่าจำนวนปีในรัชกาลเจริญพระพุทธมนต์ แลสงพระมูรธาภิเษก แล้วมีพระ-
 ธรรมเทศนาพิเศษเป็นที่เฉลิมพระราชศรัทธา แลเจริญพระราชศิริสวัสดิ์ มีการสวนสนามประชุม
 ทหาร ถวายตัว ณ ท้องสนามหลวง ในการสมโภชคนละชุดศิริราชสมบัติครั้งนี้ เริ่มการตั้งแต่วันที่
 ๑๐ จนถึงวันที่ ๑๘ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๖ รวมเป็นเก้าวันเป็นอธิเรกรมโหฬาร

ทรงพระราชดำริเห็นว่า การสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งได้เริ่มทำรามา บัดนี้
 สมควรที่จะก่อพระฤกษ์ได้แล้ว จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดการก่อพระฤกษ์พระที่นั่ง-
 อนันตสมาคม เนื่องในมงคลสมัยสมโภชศิริราชสมบัติด้วย ณ วันที่ ๑๐ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์-
 ศก ๑๒๖ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้อาราธนาพระสงฆ์ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย รวม ๕๐ รูป
 เจริญพระพุทธมนต์

ครั้น ณ วันพุธที่ ๑๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ ศก ๑๒๖ ตรงกับจันทร์ศกเดือน
 ๑๒ แรม ๓ ค่ำ บัวออก สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๖๐ เวลาเช้าโมงหนึ่ง กับ ๒๕ นาที ๘ วินาที
 เป็นเวลาสุกฤกษ์ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงวางศิลาพระฤกษ์ สร้างพระที่นั่งอนันต-
 สมาคม

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เขียนกระแสพระบรมราชโองการนี้ บรรจุไว้ในศิลา
 พระฤกษ์ ณ วันพุธที่ ๑๑ พฤศจิกายน รัตนโกสินทร์ศก ๑๒๗ จันทรคติกาล เดือน ๑๒ แรม ๓ ค่ำ
 บวอก สัมฤทธิศก จุลศักราช ๑๒๑๐ เป็นปีที่ ๕๑ ฤกษ์วันที่ ๑๕๖๐๐ ในรัชกาลปัตยุบันนี้

พระราชประสงค์ดั้งเดิมของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวนั้น พระองค์ทรง
 ตั้งพระราชหฤทัยที่จะให้สร้างในลักษณะของศิลปกรรมไทย แต่เนื่องจากขณะนั้นช่างไทยที่ทำ
 อยู่คนเดียวคือ พระยาราชสงคราม (กร หงสกุล) ซึ่งไม่อาจจะทำได้ จึงจำพระทัยต้องโปรดเกล้าฯ
 ให้สร้างในลักษณะดังกล่าวแล้ว ซึ่งความในเรื่องนั้น เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรี ผู้เข้าเฝ้าในขณะ
 ที่ทรงมีพระราชปรารภเรื่องแบบแปลนในการก่อสร้าง ได้กล่าวไว้ในเชิงอรุณของโคลงกลอนเล่ม ๑
 หน้า ๖ ว่า “พระองค์ทรงแสดงพระราชโหม่นสมากถึงแก่รับสั่งว่า ต่อไปยังหน้าเขาคงพากันคิด
 ว่าสมียพระจุลจอมเกล้าฯ นช่างโปรดศึกฝรั่งเสียจริง ๆ” เจ้าพระยาธรรมศักดิ์มนตรีได้รื้อยกทรง
 เป็นโคลง ถึงการจำพระราชหฤทัยของพระองค์ท่านไว้ดังนี้

สยามจำแลงรูปลักษณะให้	ไทยคะลิ่ง ลานเฮย
เก่ายุ่หยก ๆ พลาง	เปลี่ยนแปล้
ตุสดีบราชดำรัสถึง	พระที่นั่ง อนันต์ ฯ
ทรงตระหนักภายหน้าแท้	ถูกหยาม
ว่า “พระจุลจอมเกล้าฯ คลั่ง	ศึกฝรั่ง เหลือเกิน
แท้ขาดสถาปนิกสยาม	ท่านสร้าง
พระยาราชสงครามสั่ง	นอกสัก โหลฤา ?
ได้คั่งใจล้วนจ้าง	ช่างสวรรค์”
“พระที่นั่งสร้างจักให้	ใช้ประโยชน์ ท้นแล
สถาปนิกคนเดิยวมัน	ไม่แล้ว
จึงจำจักต้องโปรด	แบบฝรั่ง” แม้กะนั้น
สวรรคคก่อนแล้วแคล้ว	ราชประสงค์

เมื่อพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ตัดสินพระทัยโปรดเกล้าฯ ให้สร้างตามแบบแปลนที่กำหนดและทรงวางศิลาพระฤกษ์แล้ว การก่อสร้างก็ดำเนินต่อไปในทันที โดยส่งวัสดุส่วนใหญ่มาจากประเทศอิตาลี

ในแต่ละขั้นตอนของการก่อสร้างนั้น พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสนพระทัยติดตามอยู่ทุกขั้นตอน ดังจะเห็นได้จากทรงพระองค์ท่านมีพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ถึงเจ้าพระยาอมรราชเกี่ยวกับการจ้างช่างเขียนพระที่นั่งอนันตสมาคม ดังนคือ

สวนดุสิต

วันที่ ๒๘ กรกฎาคม รัตนโกสินทรศก ๑๒๗

เจ้าพระยาอมรราช

ด้วยเรื่องจะจ้างมิสเตอร์กิน ช่างเขียนมาเขียนพระที่นั่งอนันตสมาคม ในวิธีคิดค่าจ้างเป็นเหมาแบ่งจ่ายรายเดือนเป็นกำหนด คงเหลือเงินไว้สำหรับเวลาเสร็จนั้น เป็นวิธีอันดีกว่าที่จะจ้างให้ทำไปทีละอัน ไม่แล้วก็จนอยู่ ถ้าจะว่าช่างใด ได้เปรียบเสียเปรียบในข้อสัญญาอันแล้ว มียกแต่ถ้าเขาทำแล้วใน ๓๐ เดือน ตามที่กล่าวกันเดี๋ยวเราต้องจ่ายเงิน ๘,๐๐๐ บาท ที่เหลืออยู่ไปอีกเดือนละ ๑,๕๐๐ บาท จนกว่าจะหมด ถ้าหมดแล้วงานไม่แล้วก็สนมมือ แต่أيการพูดเช่นนั้นมันเป็นข้อที่ไม่เชอกัน ก็พูดมากอยู่เป็นธรรมดา เพราะความจริงนั้นถ้าทำงานกันโดยสุจริต เขาทำอันแล้วเร็วยังได้กำไรมาก แต่ถ้าเป็นอย่างเช่น เฟโร ซึ่งรู้จักกันแล้ว ถึงจะเห็นหนทางอย่างเช่นว่านั้นก็เชื่อว่าเขาจะทำจริงไม่ได้ ทงนิกแล้วแต่เจ้าพระยาอมรราชจะเห็นควรเพิ่มเติมลงอย่างไรในข้อสัญญา แต่ข้อซึ่งจะจ้างช่างเขียนกินผู้นอนุญาต

สยามมินทร์

(คัดจากสำเนาพระราชหัตถเลขาส่วนพระองค์ซึ่งรวบรวมโดยกองวรรณคดีและประวัติศาสตร์งานประวัติศาสตร์ กรมศิลปากร)

การเสด็จพระราชมณฑลเพื่อพระที่นั่งอนันตสมาคม

การก่อสร้างพระที่นั่งอุบลวงศาถึปี พ.ศ. ๒๔๕๓ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้เสด็จสวรรคต พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวเสด็จเถลิงถวัลยราชสมบัติสืบต่อจากพระบรมราชชนก และได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ดำเนินการก่อสร้างต่อตามพระราชประสงค์ ในที่สุดก็สำเร็จบริบูรณ์ในปลายปี พ.ศ. ๒๔๕๘ รวมเวลาในการก่อสร้างทั้งหมดประมาณ ๕ ปี สิ้นค่าก่อสร้างอันเป็นราคาในสมัยนั้นเป็นเงินประมาณ ๑๕ ล้านบาท เทียบได้กับราคาในปัจจุบันเป็นเงินประมาณ ๑๕๐-๒๐๐ ล้านบาท

หลังจากพระที่นั่งอนันตสมาคมสร้างเสร็จไม่นานนัก พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้จัดพระราชพิธีเสด็จพระราชมณฑลเพื่อพระที่นั่งองค์ใหม่ขึ้นเริ่มตั้งแต่วันอาทิตย์ที่ ๑ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ จนถึงวันศุกร์ที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๘ พร้อมทั้งได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์ และสิ่งของในพระองค์แก่ข้าราชการซึ่งมีหน้าที่รับราชการฉลองพระเดชพระคุณในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม ในพระราชพิธีด้วย ดังรายละเอียดที่ปรากฏในราชกิจจานุเบกษา เล่ม ๓๓ หน้า ๒๙๐๘-๒๙๑๔ วันที่ ๑๔ มกราคม ๒๔๕๘ ดังนี้

“วันอาทิตย์ที่ ๑ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๘ พระที่นั่งอนันตสมาคม ซึ่งพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงได้โปรดเกล้าฯ ให้สร้างขึ้นไว้ใน พ.ศ. ๒๔๕๐ การยั้งค้ำมาหาสำเร็จไม่ เมื่อได้เถลิงถวัลยราชสมบัติแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้จัดทำมาจนการนั้นได้สำเร็จบริบูรณ์ จึงทรงพระราชดำริว่าควรจะเสด็จเฉลิมพระที่นั่งองค์ใหม่มาทางชลสมันด้วย จึงโปรดเกล้าฯ ให้กำหนดการดังต่อไปนี้

วันเวลาบ่าย ๔ โมง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินโดยรถยนต์พระที่นั่งยังวัดเบญจมบพิตร ประทับในพระอุโบสถทรงนมัสการพระพุทธชินราช แลทรงสักการพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ซึ่งพระอังคารได้บรรจุไว้ที่นั่น เพื่อเป็นศิริแห่งการเฉลิมพระที่นั่งอนันตสมาคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวถวายผ้าจ่านำพรหมแก่พระสงฆ์ในพระอารามนเสร็จแล้ว เสด็จยังพระราชวังดุสิต

เวลาบ่าย ๔ โมงครึ่ง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกยังพระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการฝ่ายในพร้อมทั้งหญิงบรรดาศักดิ์ นอกพระราชมหาเสนาบดีทูลฉลองรับเสด็จพระบาท ถวายดอกไม้รูปเทียนเสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องนมัสการที่พระแท่นมณฑล แล้วทรงเครื่องนมัสการทรงศีล พระสงฆ์ถวายศีลแล้ว เจริญพระพุทธมนต์ในการคังนางงด้าย จบแล้วพระสงฆ์ถวายอดิเรก ถวายพระพรลาแล้ว เสด็จขึ้น

เวลาค่ำ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนินยังสนามสโมสรรือบ้า เปิด การนักขัตฤกษ์นมัสการพระพุทธชินราช มีกรรมการจำลองขลุ่ยทางเรือคอยรับเสด็จกราบมัจฉาทูล พระกรุณาขอพระราชทานทูลเกล้าฯ ถวายพระแสงกระบี่ทหารเรือ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มีพระราชดำรัสตอบชอบใจแล้วทรงรับพระแสงกระบี่ขึ้น ในการ นมัสการพระพุทธชินราช ครั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะได้เสด็จทอดพระเนตรรั้ว แลการมหรสพทุกคนจนถึงวันที่ ๑๒ เดือน

อนึ่ง วันนั้นพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทาน เครื่องราชอิสริยาภรณ์ แลสิ่งของแก่ข้าราชการบางคน ราชนามแจ้งอยู่ในบาญชีซึ่งจะได้ออกใน วันที่ ๘ เดือน

วันจันทร์ที่ ๘ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๕

วันนั้น เวลาบ่าย ๔ โมง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกยังพระที่นั่งอนันต-สมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ฝ่ายหน้าเฝ้าทูลฉลองรับเสด็จพระบาท ถวายดอกไม้รูปเทียนในการเฉลิมพระราชมณเฑียร เมื่อเสร็จแล้วเสด็จทรงประเคนไตรยามแก่พระสงฆ์ ๖๐ รูป ซึ่งได้เจริญพระพุทธมนต์ในการพระพิธี ส่วนพระสงฆ์ที่เป็นสหชาติร่วมพระราชมภพ ๑๑ รูปนั้น พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานไตรแพร แลพัดบังเครื่องสหชาติเป็น พิเศษ เมื่อพระสงฆ์กลับมาয়จำอาสนแล้ว พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องนมัสการทรงศีล พระสงฆ์ถวายศีล ครั้นเวลาใกล้พระฤกษ์ทรงจุดเทียนทองชนวน ทรงตั้งสัตยาธิษฐานถวายสมเด็จพระ เจ้าพระบรมวงศ์เธอ กรมพระยาวชิรญาณวโรรส พระมหาสมณะ เมื่อได้พระฤกษ์เวลาบ่าย ๕ โมง

๑๒ นาที กับ ๓๒ วินาทีเป็นปฐม โหระได้นั่นเองไชยสัญญา ชาวประโคนประโคนสังข์แดรไม้ บัดนี้แห้ว แลเครื่องดุริยดนตรี สมเด็จพระมหาสมณะทรงจุดเทียนไชย พระสงฆ์นอกนั้นสวดไชย- มงคลคาถาจุดเทียนไชย แล้วพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องนมัสการที่พระแท่นมณฑล พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ต่อไป จบแล้วพระสงฆ์ถวายอติเรกถวายพระพรลา พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงเครื่องนมัสการที่พระแท่นภาณวาร พระสงฆ์ผลัดเปลี่ยนกันสวดภาณวารต่อไป จนตลอดการพระราชพิธี

ส่วนทางไสยศาสตร์ ข้าราชการได้เริ่มตั้งพระราชพิธีใหม่กุดตั้งบูชาพระเวทย์โรง พระราชพิธีพราหมณ์ จนกว่าจะเสร็จการ

อนึ่ง ในงานพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร ณ วันอาทิตย์ที่ ๗ มกราคม พระบาท- สมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานสัญญาบัตรเลื่อนยศให้นายพันเอก สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้ากรมขุนลพบุรีราเมศวร์เป็นนายพลโททหารบกและได้ทรงพระกรุณา โปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์แลสิ่งของในพระองค์แก่ข้าราชการบางคนซึ่งมีหน้าที่ รับราชการฉลองพระเดชพระคุณ ในการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม

นิกาภรณ์ ข้างเผือกชั้นที่ ๓

มหาอำมาตย์ตรี พระยาประชากรกิจวิจารณ์ อธิบดีกรมศุขาภิบาล

จตุสุราภรณ์ มงกุฎสยามชั้นที่ ๒

นาย อ.ย. กอลโล นายช่างก่อสร้างกรมศุขาภิบาล

มัทนาภรณ์ มงกุฎสยามชั้นที่ ๓

นายเอ ริกาซซี ผู้ช่วยนายช่างแบบก่อสร้างกรมศุขาภิบาล

เจ้าพระยามรราช เสนาบดีกระทรวงนครบาล ได้รับพระราชทานของบูหรีทองคำมี พระบรมนามาภิไธยเต็ม แดพระมหามงกุฎฝั่งเพชร

พระยาประชากรกิจวิจารณ์ และนาย อ.ย. กอลโล ได้รับพระราชทานกระดุมข้อมือ ทองคำมีพระบรมนามาภิไธยย่อฝั่งเพชรกับของบูหรีเงินมีพระบรมนามาภิไธยเต็มและพระมหามงกุฎ ลงยา

พระสวัสดิเวียงไชย และพระภักดีภูวดล ได้รับพระราชทานกระดุมข่มมือทองคำ มีพระบรมนามาภิไธยย่อผ่องเพ็ชร

พระพินิจเลขา พระบรรณสารประสิทธิ์ หลวงชนากรกิจการ และนาย เอ็ม. เอช. รัต ได้รับพระราชทานของบุหร่งเงิน มีพระบรมนามาภิไธยย่อ และพระมหามงกุฎลงยา

ขุนนรานุรักษ์ ได้รับพระราชทานกระดุมเสื่อทองคำมีพระบรมนามาภิไธยย่อ ๑ สำหรับวันอังคารที่ ๘ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๕

วันนี้ เวลาบ่าย ๔ โมง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จออกยังพระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการเหล่าเสนาฝ่ายทหารบก ทหารเรือ เฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน เมื่อเสร็จแล้วเสด็จประทับยังห้องพระราชพิธี ทรงเครื่องนมัสการพระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์ เมื่อจบแล้วถวายอดิเรกถวายพระพรลาแล้วเสด็จขึ้น

รุ่งขึ้น เวลาบ่าย ๔ โมง พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวจะเสด็จออกยังพระที่นั่งอนันตสมาคม ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ข้าราชการเหล่าอำมาตย์ราชเสวกเฝ้าทูลลอองธุลีพระบาททูลเกล้าฯ ถวายดอกไม้ธูปเทียน เมื่อเสร็จแล้วจะได้เสด็จยังห้องพระราชพิธี พระสงฆ์เจริญพระพุทธมนต์เช่นเดียวกับวันที่แล้วมา เสร็จแล้วเสด็จขึ้น

เนื่องจากการพระราชพิธีเฉลิมพระราชมณเฑียร ณ วันจันทร์ที่ ๘ มกราคม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์และบรรดาศักดิ์แก่ข้าราชการดังมีรายนามต่อไปนี้

นิภากรณ์ ข้างเพ็ชร์ชั้น ๓

๑. เสวกเอก พระยาพิทักษ์ภูบาล สารวัดในพระราชสำนัก
๒. ขุนตำรวจเอก พระยาอินทราธิบาล กรมพระตำรวจ
๓. ขุนตำรวจเอก พระอินทรเทพ กรมพระตำรวจ
๔. ขุนตำรวจเอก พระพิเรนทรเทพ กรมพระตำรวจ

รัตนารณ์ ชั้นที่ ๓

๑. เสวกเอก หม่อมเจ้าอนุชาติสุขสวัสดิ์ เจ้ากรมโยธา พเนกใหญ่ กรมศิลปากร
๒. เสวกเอก พระยาพจนปรีชา กระทรวงวัง

พระราชทานบรรดาศักดิ์

ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้นายนาวาเอกพระสุนทรานุกิจปรีชา เจ้ากรมพระธรรมนูญทหารเรือ เป็นพระยาวิชัยสุนทร”

นอกจากได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบรมวงศานุวงศ์ และข้าราชการในพระองค์เข้าเฝ้าเพื่อเฉลิมพระราชสมณเทียรพระที่นั่งอนันตสมาคมแล้ว ในวันที่ ๑๒ มกราคม พ.ศ. ๒๔๕๕ พระองค์ยังทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ประชาชนเข้าเฝ้า ถวายพระพรในงานขึ้นพระที่นั่งใหม่ด้วย โดยเสด็จออกประทับ ณ มุขเด็จด้านหน้า จากนั้นมหาอำมาตย์ตรี พระยาศรีธรรมราช ปลัดทูลฉลองกระทรวงนครบาล ได้อ่านคำกราบบังคมทูลถวายไชยมงคลในนามของประชาราษฎร

เสร็จแล้ว พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงมีพระราชดำรัสตอบ ดังปรากฏในราชกิจจานุเบกษาเล่ม ๓๓ หน้า ๓๐๕๐-๓๐๕๑ วันที่ ๒๘ มกราคม ๒๔๕๕ ดังนี้

“พระราชดำรัส

เมื่อราษฎรเข้าทูลฉลองรัฐพระบาท

ในการเฉลิมพระราชสมณเทียรพระที่นั่งอนันตสมาคม

วันที่ ๑๒ มกราคม พระพุทธศักราช ๒๔๕๕

เรามีความยินดีเป็นอย่างยิ่ง ที่ได้เห็นประชาชนผู้เป็นเจ้าของแผ่นดินของเราได้มาประชุมพร้อมกันที่หน้าพระที่นั่งในวันนี้ นับว่าเป็นมงคลแก่ตัวเรายิ่งนัก เพราะเหตุว่าเป็นพะยานให้แลเห็นปรากฏชัดว่า ประชาชนของเรามีความรักใคร่สมัครในตัวเอง จึงได้มาช่วยกันยินดีในเวลาที่เราจัดงานมงคลขึ้นพระที่นั่งใหม่นี้

กิจการทั้งปวงที่เราได้ตั้งใจทำมาแล้ว ตั้งแต่ได้เป็นพระเจ้าแผ่นดิน ก็เพื่อประสงค์จะบำรุงความสุขสำราญของราษฎรทั้งหลายเป็นที่ตั้ง ส่วนตัวเราเองถึงแม้จะต้องรับความลำบากยากเย็นประการใดก็ตาม ก็เห็นแก่ความลำบาก คิดแต่ให้ราษฎรได้รับความร่มเย็นโดยทั่วกันให้มากที่สุดที่สุดที่จะกระทำไปได้ เมื่อเราเห็นราษฎรของเราอยู่เย็นเป็นสุขสบาย เราเองก็พลอยสบายไปด้วย

ขอให้ราษฎรทั้งหลาย ตั้งใจประกอบกรทำมาหาเลี้ยงชีพให้เป็น ประโยชน์แก่บ้านเมืองของเรา ตั้งใจประพฤติให้เป็นพลเมืองดี เคารพในพระราชกำหนดกฎหมาย เพื่อจะได้มีความสุข

สำราญในระหว่างกันแลกัน และได้รับความสามัคคีปรองดองในชาติไทยเรา ถ้าชาติไทยเรา
ปรองดองเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันแล้ว ก็จะเป็นกำลังอันใหญ่ ไม่มีชาติอื่นเอื้อมเข้ามาทำลายชาติ
เราได้

ของได้รับความชอบใจของเรา แลจงได้รับพรด้วยอำนาจพระศรีรัตนไตร์ อักทังสิ่ง
ซึ่งเป็นที่ใหญ่เป็นประธานในสากลโลก จงอภิบาลรักษาประชาชนชาวสยาม ให้มีความเจริญศรีสวัสดิ์
พิพัฒน์มั่งคั่ง ท้ามาค้าขาย มีความประสงค์สิ่งใดจงสมปรารถนาทั่วกัน”

ลักษณะของพระที่นั่งอนันตสมาคม

รูปแบบพระที่นั่งอนันตสมาคมนั้น ได้ใช้แบบโดมคลาสสิกของโรม ตัวอาคารทำด้วย
หินอ่อนสีขาว มีรูปร่างสี่เหลี่ยม และแบนมน ซึ่งได้สั่งซื้อมาจากเมือง คารารา (Carara) ใน
ประเทศอิตาลี การจัดแปลนหินอ่อนนี้ ส่วนใหญ่ได้ทำเรียบร้อยตามแบบมาจากประเทศอิตาลี แล้วมา
ประกอบกันในเมืองกรุงเทพฯ ภายหลัง ลักษณะการก่อสร้างเป็นแบบ “อิตาลีเลียนเรอเนสซอง” (Italian
Renaissance) ซึ่งเป็นสมัยฟื้นฟูศิลปวิทยาการในประเทศอิตาลี ราวพุทธศตวรรษที่ ๒๐-๒๑ อัน
เป็นระยะที่ศิลปินชาวอิตาลีหันกลับไปศึกษาและทำตามแบบศิลปินสมัยเก่า คือสมัยกรีกและโรมัน
โบราณ ทั้งในด้านสถาปัตยกรรม จิตรกรรมและประติมากรรม สถาปัตยกรรมสมัยนี้มีลักษณะอย่างใหม่
คือมักทำเป็นรูปโดมมากกว่ายอดแหลมและหอคอย รูปทรงของพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้ เป็นแบบ
เดียวกับวิหารเซนต์ปีเตอร์แห่งโรม (พุทธศตวรรษที่ ๒๐) ซึ่งได้ชื่อว่าเป็นวิหารเก่าแก่ และเป็น
แบบอย่างศิลปสมัยเรอเนสซองที่งามที่สุด นอกจากนี้จะเป็นลักษณะเดียวกับวิหารเซนต์ปีเตอร์แห่ง
กรุงโรมแล้ว พระที่นั่งอนันตสมาคมยังเป็นแบบเดียวกับโบสถ์เซนต์ปอลที่ลอนดอน และอนุสาวรีย์
พระนางเจ้าวิกตอเรีย ณ เมืองกลักคตาในประเทศอินเดียอีกด้วย สถานที่ดังกล่าวแต่ละแห่งล้วน
แต่ยังมีชื่อเสียงอยู่จนถึงปัจจุบัน

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมจะเลียนแบบมาจากสถา-
ปัตยกรรมของสมัยเรอเนสซอง แต่ก็มีส่วนบางอย่างที่เป็นแบบสมัยหลังปนอยู่มาก เช่น ซุ้มประตู
มีการตกแต่งมากยิ่งๆ เป็นการทำให้ได้รับการนิยมในสมัยต่อมา ซึ่งเรียกกันว่า “สมัยบารอก”
(Baroque) นอกจากนี้ เครื่องตกแต่งอื่นๆ ที่ประดับทั่วไปยังเป็นแบบที่เรียกว่า “รอกโคโค”

(Rococo) อีกด้วย ทั้งนี้เพราะว่า การก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคมทำหลังจากสมัยเรอเนซซองซ์ที่แท้จริงมานานเข้า ศิลปินที่ตกเป็นคนรุ่นหลัง ดังนั้น ศิลปกรรมที่ปรากฏออกมาจึงเป็นแบบหลายสมัยรวมกัน

พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นอาคารหินอ่อนสองชั้น มีโดมสูงใหญ่อยู่ตรงกลาง และมีโดมเล็ก ๆ อีก ๖ ยอด รวมทั้งหมด มีโดม ๗ ยอด หลังคาโดมแต่ละโดมทำด้วยทองแดง ขนาดของพระที่นั่งส่วนกว้างประมาณได้ ๔๕.๕๐ เมตร ส่วนยาวประมาณได้ ๑๑๒.๕๐ เมตร และส่วนสูงประมาณได้ ๔๕.๕๐ เมตร กระแสพระบรมราชโองการซึ่งบรรจุไว้ในศิลาพระฤกษ์พระที่นั่งอนันตสมาคม ได้กล่าวถึงขนาดของพระที่นั่งอนันตสมาคมว่า

“ยาวแต่ मुखทิศตะวันออกจดทิศตะวันตก ๒ เส้น ๑๖ วา ๑ สอก กว้างแต่ मुखด้านใต้จด मुखด้านเหนือ ๑ เส้น ๔ วา ๓ สอก สูงแต่พื้นดินถึงพินชั้นล่าง ๑ สอก ๑๑ นิ้ว แต่พินชั้นล่างถึงพินชั้นบน ๖ สอก สูงแต่พินชั้นบนถึงเพดาน ๖ วา ๒ สอก รวมสูงตั้งแต่พื้นดินถึงยอดใหญ่องค์กลาง ๑ เส้น ๔ วา ๓ สอก”

ชั้นบนของพระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นห้องโถงยาวประดับตกแต่งอย่างวิจิตรด้วยลวดลายแปลกตา ตั้งแต่เพดานซึ่งประกอบด้วยส่วนโค้ง เชื่อมจากหัวเสาทั้งสองด้านเป็นระยะ ๆ มีลวดลายประดับอยู่เต็มจนแทบไม่มีที่ว่างเหลืออยู่เลย เสาสร้างด้วยหินอ่อนทั้งต้น มีทงเสาแบบนูนเด่น และเสาแบบลอยตัว หัวเสาสลักด้วยลวดลายใบไม้อันสวยงาม ซึ่งเป็นแบบทันสมัยใช้กันมากตั้งแต่สมัยกรีกโบราณเรียกว่า “แบบโครีนเธียน” (Corinthian) นอกจากนี้ เหนือทวารที่จะผ่านแต่ละห้องยังตกแต่งด้วยรูปปั้นตุ๊กตาฝรั่งยืนอยู่ในท่าเปลือยกาย ลักษณะแบบโรมัน มีพวงมาลัยยาวทำด้วยหินอ่อนเช่นเดียวกับคัล้องคอง ปฏิมากรรมเหล่านี้รวมทั้งลวดลายสลักที่ประดับบริเวณทวาร ล้วนมีความละเอียดประณีตมองดูไม่แจ้งกระด้างเลย

บนเพดานโดมของพระที่นั่งอนันตสมาคม มีศิลปกรรมที่น่าสนใจ คือภาพเขียนสีน้ำมันขนาดใหญ่ และสวยงามมาก เป็นฝีมือเขียนภาพของนายริทส์ ช่างเขียนชาวอิตาลี ซึ่งเป็นผู้มีส่วนสัมพันธ์เกี่ยวข้องของเรื่องการแลกเปลี่ยนความรู้ทางศิลปะ กับสมเด็จพระเจ้าฟ้ากรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์ ซึ่งทรงมีผลพระหัตถ์เขียนขอร้องในศิลปกรรมไทย ความแตกต่างระหว่างศิลปกรรมไทยดั้งเดิม

กับศิลปกรรมตะวันตก ก็คือ ศิลปกรรมไทยดั้งเดิมเป็นการเขียนจากลายเส้นสวย ๆ แร่สีแบน ๆ ส่วนศิลปกรรมตะวันตกเป็นภาพมีแสงมีเงา มีมิติเพิ่มขึ้น และจากการแลกเปลี่ยนความรู้ทางศิลปะครั้งนี้ เราจึงเริ่มได้เห็นภาพไทยเปลี่ยนแนวการเขียนจากภาพลายเส้นแบน ๆ มาเป็นภาพที่มีมิติเพิ่มขึ้น

ภาพเขียนบนเพดานโดมของพระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นภาพแสดงถึงพระราชกรณียกิจในเหตุการณ์ตอนสำคัญ ๆ ของพระมหากษัตริย์ไทย ตั้งแต่รัชการที่ ๑ ถึงรัชกาลที่ ๖ ในราชวงศ์จักรีรวมด้วยกัน ๖ ภาพ

ภาพเขียนบนเพดานโดมทิศเหนือ แสดงถึงตอนพระบาทสมเด็จพระพุทธยอดฟ้าจุฬาโลก (รัชกาลที่ ๑) เมื่อครั้งยังทรงดำรงพระยศเป็นสมเด็จพระยามหากษัตริย์ศึก เสด็จกลับจากราชการทัพเมืองเขมร ขณะทางกรุงธนบุรีเกิดเหตุยุ่งเหยิงมีเหล่าขุนนาง ข้าราชการ และประชาชนทั้งหลายออกไปคอยรับเสด็จ และทูลอัญเชิญขึ้นเสวยราชสมบัติ ในทันทีที่เสด็จเหยียบย่างเข้ามาถึงเขตพระนคร ในวันที่ ๖ เมษายน ๒๓๒๕ ทรงเป็นปฐมบรมกษัตริย์แห่งราชวงศ์จักรี ดังความจากพระราชพงศาวดาร ฉบับพระราชหัดถเลขาว่า “ฝ่ายพวกชาวพระนครก็ชื่นชมยินดี มีพวกราษฎร ไปคอยรับเป็นอันมาก ต่างขอร้องให้ช่วยปราบยุคเข็ญให้บ้านเมืองเป็นสุขสำราญดังแต่ก่อนตลอดทางที่เข้ามา ครั้นมาถึงพระราชวัง ข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวงก็อ่อนน้อมพร้อมกันทูลอัญเชิญผู้ใดกระด้างกระเดื่องไม่” ในตอนแรกพระองค์ทรงโอบพระหัตถ์บอกบิดไม่ยอมรับราชบัลลังก์ ในที่สุดเพื่อเห็นแก่ประเทศชาติ พระองค์จึงได้ทรงรับ

ภาพเขียนบนเพดานด้านใต้ของโดมทิศตะวันออก แสดงถึงตอนที่พระบาทสมเด็จพระพุทธเลิศหล้านภาลัย (รัชกาลที่ ๒) เสด็จเลียบพระนครโดยสถลมารค เนื่องจากพระองค์ทรงชำนาญในศิลปการก่อสร้าง และศิลป์ในทางวรรณกรรม ในรัชสมัยของพระองค์จึงได้ทรงอุปถัมภ์ศิลปินในการช่างก่อสร้าง และทรงฟื้นฟูศิลปในทางวรรณกรรม การก่อสร้างที่เห็นในภาพ คือ การก่อสร้างพระปรางค์วัดอรุณราชวราราม ซึ่งพระองค์ทรงพระราชปวารณะทรงสร้างพระปรางค์วัดอรุณ ฯ ซึ่งเดิมสร้างไว้สูงเพียง ๑๖ เมตร ให้สูงขึ้นไป เพื่อเป็นศรีแก่พระนคร แต่พอทรงกะที่และลงมือ

ชุดคินวางรากก็พอดสิ้นรัชกาล

ภาพเขียนบนเพดานด้านเหนือของโคมทิศตะวันออก แสดงถึงคอนพระบาทสมเด็จพระนั่งเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๓) เสด็จเลียบพระนครโดยสถลมารค ฉากหลังที่เห็นในภาพ คือ บ่อมเผด็จดัสกร เจดีย์วัดพระเชตุพนฯ และพระมหาปราสาทในพระบรมมหาราชวัง เนื่องจากในรัชสมัยของพระองค์ได้ทรงซ่อมและก่อสร้างเพิ่มเติมวัดวาอารามต่าง ๆ ต่อจากพระราชกรณียกิจในรัชกาลที่ ๒ ที่ได้ทรงไว้หลายประการ มีการสร้างบ่อมและกำแพงพระนคร เพื่อป้องกันข้าศึกศัตรู โดยเฉพาะอย่างยิ่งโปรดเกล้าฯ ให้สร้างบ่อมที่ปากน้ำทุกแห่ง เพื่อป้องกันการรุกรานทางทะเล ทรงโปรดเกล้าฯ ให้สร้างเพิ่มเติมวัดพระเชตุพนฯ เช่นวิหารพระนอน และจารึกคำราชาไว้อตามระบียงสำหรับในพระบรมราชวังนั้น ทรงโปรดเกล้าฯ ให้ซ่อมพระที่นั่งสุลลิมหาปราสาท พระที่นั่งพิมานรัตยา และแก้ไขเปลี่ยนแปลงหมู่พระมหามณเฑียรจากเครื่องไม้เป็นตึก

ภาพเขียนบนเพดานโคมทิศตะวันตก เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๔) ประทับภายใต้พระพุทธรูปหินสีหาลอง แวดล้อมด้วยนักบวชชนชาติต่าง ๆ แสดงว่าพระองค์ทรงประกาศเป็นองค์อัครศาสนูปถัมภก ทั้งที่พระองค์ทรงทำนุบำรุงพระพุทธศาสนาก็มิได้ทรงกีดกันลัทธิศาสนาอื่น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานโอกาสแก่ผู้นับถือศาสนาต่าง ๆ ที่จะมาเผยแพร่และประกาศศาสนาของตนได้ ทั้งยังพระราชทานเสรีภาพในการเคารพนับถือศาสนาแก่ประชากรานุกรของพระองค์ โดยให้ประชากรานุกรนับถือและประกอบพิธีกรรมในทางศาสนานั้น ๆ ได้โดยเสรี ภายในขอบเขตของกฎหมาย นอกจากนี้ ภาพยังแสดงถึงว่าพระองค์ทรงมีสัมพันธไมตรีอันดีกับนานาประเทศ

ภาพเขียนบนเพดานโคมด้านทิศใต้ของท้องพระโรงกลาง เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๕) ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานอภัยทาน และปลดปล่อยทาสในประเทศไทยโดยสิ้นเชิง ฉากหลังมีภาพเรือเดินทะเล และการก่อสร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม เพราะพระองค์ได้เสด็จประพาสต่างประเทศหลายคราว

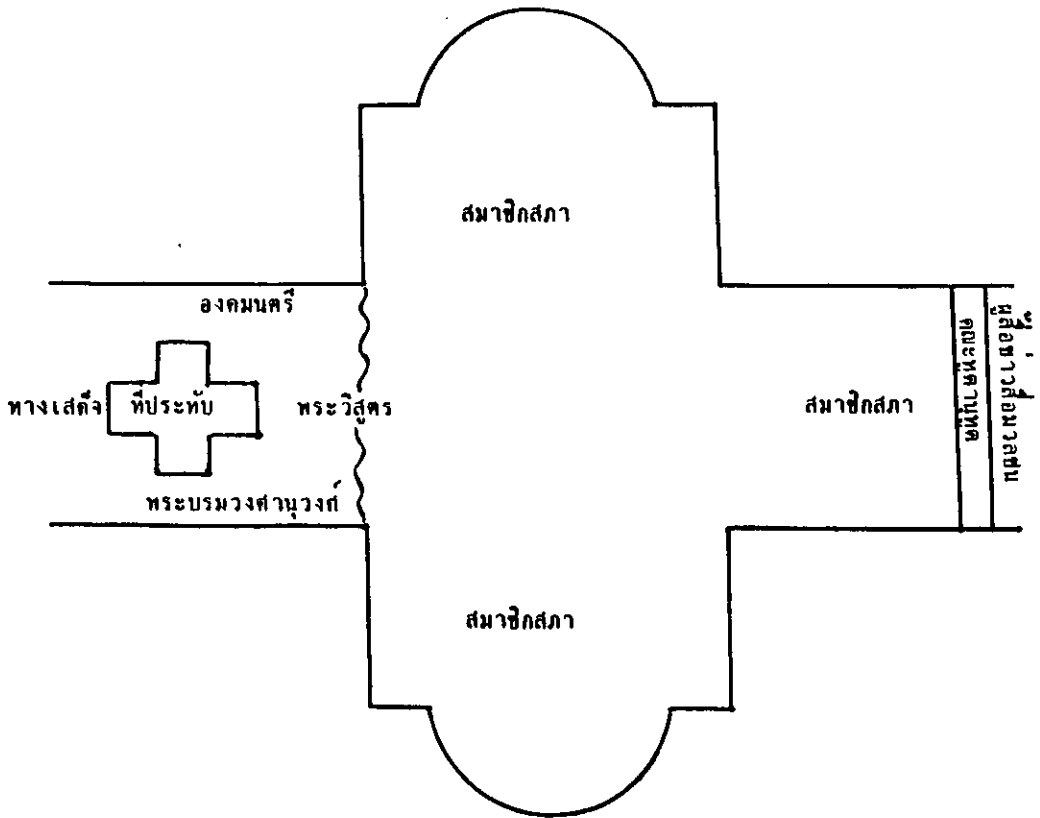
ในรัชสมัยของพระองค์ จึงได้ทรงเปิดให้มีการติดต่อและค้าขายกับต่างประเทศอย่างเสรี รวมทั้งทรงมีพระราชดำริให้สร้างพระที่นั่งอนันตสมาคม และได้เริ่มก่อสร้างในรัชสมัยของพระองค์ด้วย

ภาพเขียนบนเพดานโดมด้านทิศตะวันออกของท้องพระโรงกลาง เป็นภาพของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว (รัชกาลที่ ๖) เสด็จออกประทับ ณ พระที่นั่งบุษบกมาลา ทรงมีพระที่นั่งคู่ศิวมาหาปราสาท เพื่อพระราชทานพระบรมราชวโรกาสให้ข้าราชการทั้งฝ่ายทหาร และพลเรือนที่มีคุณความดีมาเข้าเฝ้าฯ บนพระมหาปราสาท ได้เฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท และถือน้ำพระพิพัฒน์สัจจาถวายเฉพาะพระพักตร์ ในงานพระราชพิธีบรมราชาภิเษก เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๕๔ ซึ่งพระที่นั่งอนันตสมาคมนี้ได้สร้างเสร็จบริบูรณ์ ในปี พ.ศ. ๒๔๕๘ นับเป็นปีที่ ๕ ในรัชสมัยของพระองค์

นอกจากภาพเขียนสีน้ำมัน เกี่ยวกับพระราชมณเฑียรของพระมหากษัตริย์ไทย บนเพดานโดมอื่น ๆ แล้ว บนเพดานโดมกลางมีลวดลายเคียนทองประดับไว้อย่างงดงามมาก ซึ่งเมื่อต้องแสงไฟที่ประดับไว้แล้ว ยังทำให้สีทองที่สะท้อนจากแสงไฟแวววาวระยิบระยับขึ้น ภายในยอดโดมกลางนี้ได้จารึกพระปรมาภิไธย ย่อ "จ.ป.ร." ของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงมีพระราชดำริสร้างพระที่นั่งนี้ไว้ และที่เพดานของท้องพระโรงอันเป็นห้องโถงยาวก็จารึกพระปรมาภิไธย ย่อ "จ.ป.ร." และ "ว.ป.ร." สลับไปโดยตลอด ซึ่ง "ว.ป.ร." เป็นพระปรมาภิไธยย่อของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ซึ่งพระที่นั่งนี้สร้างแล้วเสร็จในรัชสมัยของพระองค์

ส่วนกึ่งกลางพระที่นั่งอนันตสมาคม ได้โดมกลางเป็นห้องที่ใช้ในพระราชพิธีต่างๆ เมื่อผ่านทวารเข้าไปภายในจะเห็นพระที่นั่งพุดตานกาญจกสินสิงหาสน์ ซึ่งเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวภายใต้ฉัตรพญานาคเศวตฉัตร (รายละเอียดเกี่ยวกับพญานาคเศวตฉัตร และพระที่นั่งพุดตานกาญจกสินสิงหาสน์ ดูบทความ เรื่องพระที่นั่งพุดตานกาญจกสินสิงหาสน์ และพระนพปฎลมหาเศวตฉัตรในเอกสารข่าวรัฐสภา ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๑๒,๑ พฤศจิกายน ๒๕๑๘)

ในสมัยที่ใช้พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นที่ประชุมของรัฐสภา นั้น สมาชิกรัฐสภาจะประชุมกัน ทางทิศตะวันออกของพระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ โดยแยกนั่งเป็น ๓ ส่วนหันหน้าเข้าหากัน (ตามภาพ)

ส่วนห้องโถง หรือห้องพระโรง ตั้งแต่พระที่นั่งพุดตานกาญจนสิงหาสน์ถึงโคมสุคติตะวันตก ใช้เป็นที่ประกอบรัฐพิธี เช่น รัฐพิธีฉลองวันพระราชทานรัฐธรรมนูญในวันที่ ๑๐ ธันวาคมของทุก ๆ ปี แต่เดิมใช้เป็นห้องโถงพระราชทานเลี้ยงแขกเมืองของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

ทางคานหน้าของพระที่นั่งอนันตสมาคม มีมุขยื่นออกมาเช่นเดียวกับวิหารเซนต์ปีเตอร์แห่งกรุงโรม ซึ่งเป็นที่สำหรับให้สันตปาปาทรงปรากฏพระองค์ให้ประชาชนชมพระ-

บารมี และทรงประทานพร และเทศน์โปรดแก่บรรดาคริสตศาสนิกชนทั้งหลาย ส่วนของไทย เรานำมาใช้เป็นที่ให้อภัยพระประมุขของชาติปรากฏพระองค์เช่นเดียวกัน จะเห็นได้ในบรมราช-
วโรกาสที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถเสด็จนิวัติสู่
พระนคร ในการเสด็จประพาสประเทศต่าง ๆ ในอเมริกาและยุโรป ก็ได้เสด็จออกสัหบัญชร
ทักษิณทิศ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเฝ้าทูลละอองธุลีพระบาท

ชั้นล่างของพระที่นั่งอนันตสมาคมมากันแบ่งเป็นห้องภายหลัง โดยแบ่งออกเป็น
ห้องรวมทั้งหมด ๑๔ ห้อง เป็นห้องขนาดเล็ก ๑๐ ห้อง ห้องขนาดกลาง ๒ ห้อง และห้อง
ขนาดใหญ่ ๒ ห้องตรงกลางเป็นห้องโถง ทางเดินตลอดความยาวของพระที่นั่ง ๆ ห้องต่าง ๆ
ของชั้นล่างพระที่นั่งอนันตสมาคมเคยใช้เป็นห้องทำงานของข้าราชการ พนักงาน เจ้าหน้าที่
ของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ในสมัยที่ใช้พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นที่ประชุมของ
สภาผู้แทนราษฎร

ประตูเข้าพระที่นั่งอนันตสมาคม มีที่สำคัญอยู่ ๒ ประตู คือ ประตูโคมสุุด้าน
ตะวันตกของพระที่นั่งอนันตสมาคม เป็นประตูโดยเสด็จของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว
เสด็จพระราชดำเนินโดยเฉพาะ ประตูนี้จะเปิดต่อเมื่อมีการรัฐพิธีเท่านั้น และประตูทางขึ้นโคม
สุุด้านตะวันออกของพระที่นั่งอนันตสมาคม จะเปิดเป็นทางขึ้นลงสำหรับทูตานุทูต ในการ
รัฐพิธีเช่นกัน

สำหรับทางเข้าบริเวณพระที่นั่งอนันตสมาคม มีประตูทางเข้าอยู่ ๔ ประตู ประตู
หน้าของพระที่นั่งตรงกับพระบรมรูปทรงม้าขอประตูทวยเทพสโมสร เป็นประตูโดยเสด็จพระ-
ราชดำเนินของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถโดย
เฉพาะ ตามปกติประตูนี้จะปิดอยู่เสมอ และจะเปิดก็ต่อเมื่อพระเจ้าอยู่หัวเสด็จพระราชดำเนิน
มาทรงกระทำรัฐพิธี หรือพระราชพิธี ณ พระที่นั่งอนันตสมาคมเท่านั้น ประตูเข้าทางหน้า
ของพระที่นั่ง ๆ ต่อไปไม่มีชื่อประตู เคยเป็นทางเข้าออกของคณะรัฐมนตรี สมาชิกสภาผู้-
แทนราษฎร ข้าราชการพนักงานเจ้าหน้าที่ และประชาชน เฉพาะในวันประชุมสภาผู้แทน-
ราษฎรในสมัยที่ใช้พระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ประตูที่อยู่ทางด้าน

หลังเข็มนาทางเขาคินวมา ชื่อประตูสำนักนิเวศพลเลขเป็นทางเข้าออกสำหรับเจ้าหน้าที่และผู้
ที่จะมาติดต่อการงานกับสภา หรือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรในเวลาปกติ ส่วน
ประตูทางด้านข้างซ้ายมือของพระที่นั่งอนันตสมาคม ชื่อประตูกลเกียรติอนันต์ จะปิดอยู่
เป็นประจำ เคยเปิดเมื่อมีรตราพาทนะมากมายไม่สะดวกแก่การจรจรจึงใช้ประตูนี้เป็นทาง
ระบายรถออก

ชวนพิมพ์

ชาวประหยัด พิมพ์ประทีป

ทำงานส่วนจำกัด โรงพิมพ์ชวนพิมพ์ 469 ถนนพระสุเมรุ ตำบลวรนิเวศน์ กรุงเทพมหานคร
โทร. 2810541 . 2822114 นาย ชวน ศรสงคราม ผู้พิมพ์ ผู้โฆษณา พ.ศ.2522

